

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра обліку і аудиту

(повне найменування кафедри)

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»**

**ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ
ОПЕРАЦІЙ ІЗ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ
ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ**

спеціальність 071 Облік і оподаткування

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Облік і оподаткування»

(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
групи ОПм-21

Шадюк Максим Олександрович

(підпис)

Керівник:

к.е.н., доцент

Московчук Алла Тимофіївна

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 2023 р.

к.е.н., доцент

Гарант освітньої програми:

Жураковська Ірина Володимирівна

(підпис)

Луцьк – 2023 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра обліку і аудиту

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

Спеціальність: 071 Облік і оподаткування

Освітня програма: ОП «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри

_____ к.е.н., доцент Оксана НУЖНА

«___» _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ШАДЮКУ Максиму Олександровичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи Облік і оподаткування операцій із основними засобами виробничих підприємств

Керівник роботи: Московчук Алла Тимофіївна, к.е.н., доцент,

затверджені наказом закладу вищої освіти від «10» січня 2023 року № 24/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи 09 грудня 2023 року

3. Вихідні дані до роботи. Нормативно-правові акти з регулювання питань обліку, оподаткування та контролю за темою дослідження, наукова література, посібники, статистичні довідники, первинні і зведені бухгалтерські документи, фінансова і статистична звітність за 2020-2022 роки.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ

1.1. Основні засоби як економічна категорія та об'єкт обліку і оподаткування

1.2. Нормативне забезпечення обліку і оподаткування основних засобів виробничих підприємств

1.3. Систематизація наукових досліджень з обліку і оподаткування операцій з основними засобами

РОЗДІЛ 2. ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННІ ОПЕРАЦІЙ З ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Стан та особливості розвитку виробничих підприємств в Україні

2.2. Облік основних засобів виробничих підприємств

2.3. Оподаткування основних засобів виробничих підприємств

*РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ
ВИСНОВКИ*

5. Перелік графічного матеріалу:

1. Сутність економічної категорії «основні засоби» у трактуванні вітчизняними науковцями у сфері обліку та оподаткування.
2. Класифікаційні ознаки основних засобів в цілях обліку виробничих підприємств.
3. Алгоритм проведення обліку основних засобів.
4. Сутність поняття «основні засоби» у нормативній базі.
5. Порівняльна характеристика НП(С)БО 7 та МСБО 16 в контексті обліку основних засобів.
6. Проблеми розвитку сільськогосподарських підприємств у 2023 році за даними ННЦ «Інститут аграрної економіки».
7. Облік основних засобів на виробничому підприємстві.
8. Правила щодо обліку ПДВ при реалізації основних засобів.
9. Консервація основних засобів в умовах воєнного стану на виробничих підприємствах.
10. Переваги та недоліки у використанні QR-кодів для ефективного обліку основних засобів.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Московчук А.Т., доцент		
Розділ 2	Московчук А.Т., доцент		
Розділ 3	Московчук А.Т., доцент		
Нормоконтроль	Сидоренко Р.В., доцент		
Консультант з ЕОМ	Нужна О.А., доцент		

7. Дата видачі завдання 11 жовтня 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Обґрунтування теми	до 11.10.2022 р.	
2	Огляд літератури із досліджуваної проблеми	до 20.12.2022 р.	
3	Розділ 1	до 03.03.2023 р.	
4	Розділ 2	до 27.06.2023 р.	
5	Розділ 3	до 08.11.2023 р.	
6	Висновки	до 18.11.2023 р.	
7	Формування переліку джерел посилання	до 21.11.2023 р.	
8	Формування додатків	до 24.11.2023 р.	
9	Оформлення ілюстративного матеріалу	до 28.11.2023 р.	
10	Нормоконтроль	до 02.12.2023 р.	
12	Інструментальна перевірка на академічний плагіат	до 07.12.2023 р.	
13	Представлення кваліфікаційної роботи до захисту	до 09.12.2023 р.	

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

(Шадюк М.О.)
(прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (підпис)

(Московчук А.Т.)
(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Шадюк М.О. Облік і оподаткування операцій із основними засобами виробничих підприємств. Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра ОП «Облік і оподаткування» спеціальності 071 Облік і оподаткування. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2023. 101 с.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилання, додатків.

У першому розділі визначено сутність економічної категорії «основні засоби». Наведено оцінку нормативного забезпечення і оподаткування основних засобів та порівняльну характеристику національних і міжнародних стандартів щодо них. Систематизовано наукові дослідження з обліку і оподаткування операцій з основними засобами.

У другому розділі проведено статистичну оцінку діяльності сільськогосподарських підприємств України. Розкрито специфіку обліку основних засобів виробничих підприємств, порядок формування облікової інформації. Визначено особливості оподаткування основних засобів виробничих підприємств.

У третьому розділі окреслено практичні аспекти облікового забезпечення та оподаткування операцій із основними засобами на виробничих підприємствах в умовах воєнного стану, шляхом удосконалення документального забезпечення.

Основний зміст роботи викладено на 75 сторінках. Робота містить 16 таблиць, 31 рисунок, перелік джерел посилання із 56 найменувань та 6 додатків.

Результати розробок можуть бути застосовані в практичній діяльності виробничих підприємств.

Ключові слова: основні засоби, облік, облікове забезпечення, оподаткування, управління, виробничі підприємства, сільське господарство, змішане сільське господарство.

ANNOTATION

Shadyuk M.O. Accounting and taxation of operations with property, plant and equipment of manufacturing enterprises. Manuscript.

Master's qualification Work for educational program «Accounting and Taxation» specialty 071 Accounting and Taxation. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2023. 101 p.

The qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of reference sources, and appendices.

The first section defines the essence of the economic category «fixed assets». The assessment of regulatory support and taxation of fixed assets and the comparative characteristics of national and international standards in relation to them are given. Systematized scientific research on accounting operations and taxation with fixed assets.

In the second section, a statistical assessment of the activity of agricultural enterprises of Ukraine was carried out. The specifics of the accounting of fixed assets of production enterprises, the procedure for the formation of accounting information are revealed. Specific features of taxation of fixed assets of production enterprises are determined.

The third section outlines the practical aspects of accounting support and taxation of operations with fixed assets at production enterprises under martial law, by improving documentation.

The main content of the work is laid out on 75 pages. The work contains 16 tables, 31 figures, a list of used sources with 56 titles and 6 appendices.

The results of the development can be applied in the practical activities of the production enterprises.

Key words: fixed assets, accounting, accounting support, taxation, management, production enterprises, agriculture, mixed agriculture.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЗСУ	–	Збройні сили України
ЗУ	–	Закон України
КВЕД	–	Класифікатор видів економічної діяльності
КМУ	–	Кабінет міністрів України
МНМА	–	Малоцінні необоротні матеріальні активи
МФУ	–	Міністерство фінансів України
НП(С)БО	–	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку
ОЗ	–	Основні засоби
ПДВ	–	Податок на додану вартість
ПЗ	–	Податкове зобов'язання
ПКУ	–	Податковий кодекс України
СВК	–	Сільськогосподарський виробничий кооператив
AI	–	Штучний інтелект
AR	–	Розширена реальність
IoT	–	Інтернет речей
QR	–	Quick Response (швидка відповідь)
VR	–	Віртуальна реальність

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ.....	13
1.1. Основні засоби як економічна категорія та об'єкт обліку і оподаткування.....	13
1.2. Нормативне забезпечення обліку і оподаткування основних засобів виробничих підприємств.....	21
1.3. Систематизація наукових досліджень з обліку і оподаткування операцій з основними засобами.....	26
Висновки до розділу 1	36
РОЗДІЛ 2. ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННІ ОПЕРАЦІЙ З ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	37
2.1. Стан та особливості розвитку виробничих підприємств в Україні.....	37
2.2. Облік основних засобів виробничих підприємств.....	50
2.3. Оподаткування основних засобів виробничих підприємств.....	58
Висновки до розділу 2.....	65
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	67
Висновки до розділу 3.....	72
ВИСНОВКИ.....	73
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ.....	76
ДОДАТКИ.....	84

ВСТУП

Актуальність теми. Основні засоби є головним елементом матеріально-технічної бази підприємства та становлять вагомую частину його майна, адже включають в себе різноманітне обладнання, машини, транспортні засоби, нерухомість, інструменти та інші матеріальні ресурси, необхідні для виробництва продукції та надання послуг.

Глобальні економічні проблеми, в умовах військової агресії російської федерації проти України, вимагають суттєвого переоснащення матеріально-технічної бази виробничих підприємств від якої залежить ефективність їх діяльності. Більшість проблем безпосередньо пов'язані з основними засобами, які формуються відповідно інтенсифікації виробництва та місцезнаходження підприємства, що є актуальним в умовах воєнного стану.

Від початку повномасштабного вторгнення російських військ, основні засоби підприємств України зазнали значних руйнувань і пошкоджень, рівень яких визначити практично неможливо через відсутність доступу до них. Тому облік списання зруйнованих основних засобів, їх вибуття з виробничого підприємства, консервація та виведення з експлуатації, стають найбільш актуальними проблемами на сучасному етапі. Вирішення цих проблем потребує удосконалення методичних та практичних аспектів обліку і оподаткування операцій із основними засобами.

Тема обліку і оподаткування основних засобів на виробничих підприємствах України є актуальною для вітчизняних науковців та практикуючих бухгалтерів. Питання щодо вдосконалення обліку і оподаткування операцій з основними засобами, нормативне регламентування обліку та податкове законодавство щодо них, проблеми з документального оформлення, організації обліку та облікової політики знаходять своє відображення у працях О. М. Брадул, О. В. Гамової, Т. М. Гнатюк, А. П. Косяк, Т. О. Меліхової, А. Т. Московчук, Н. В. Овсюк, Г. В. Пчелинської, Л. І. Прохорової, О. І. Степаненко, Т. А. Спіркач, А. В. Фрайман, Ю. О. Чабар,

В. В. Шкромиди та ін. Однак, розглянуті авторами проблеми дають підстави вважати, що існує ряд теоретичних і практичних питань, що вимагають подальшого вивчення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота магістра виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри обліку і аудиту за темою «Інформаційний базис обґрунтування управлінських рішень: теорія, методика, практика» (№ д/р: 0123U101275, 2023-2025 рр.).

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи магістра є обґрунтування теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення обліку операцій із основними засобами в період воєнного стану на виробничих підприємствах та їх оптимізація за допомогою інноваційних технологій.

Досягнення поставленої мети передбачило формування і виконання наступних наукових і практичних завдань:

- систематизувати наукові дослідження з питань обліку і оподаткування операцій із основними засобами;
- дослідити нормативно-правове забезпечення обліку основних засобів виробничих підприємств та навести порівняльну характеристику національних і міжнародних стандартів щодо них;
- визначити наукові підходи вітчизняних вчених до обліку основних засобів;
- провести статистичну оцінку діяльності сільськогосподарських підприємств України, зокрема й тих, основним видом діяльності яких є змішане сільське господарство;
- визначити особливості обліку основних засобів виробничих підприємств;
- визначити особливості оподаткування основних засобів виробничих підприємств;
- дослідити практичні аспекти щодо облікового забезпечення та оподаткування операцій із основними засобами на виробничих підприємствах в умовах воєнного стану;

– вдосконалити облікове забезпечення та оподаткування операцій із основними засобами виробничих підприємств через призму інноваційних технологій та підходів.

Об'єктом дослідження є процес облікового забезпечення та оподаткування операцій із основними засобами на виробничих підприємствах.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних положень і практичних аспектів формування облікового забезпечення та оподаткування операцій із основними засобами на виробничих підприємствах та їх удосконалення.

Методи дослідження. У роботі використано наукові методи, такі як: систематизації – при дослідженні сутності визначення «основні засоби»; узагальнення та систематизації – при визначенні особливостей та механізмів управління основними засобами; спостереження – при визначенні тенденцій діяльності виробничих підприємств; аналізу й синтезу, індукції та дедукції – при розкритті особливостей формування облікового забезпечення та оподаткування операцій із основними засобами; порівняльний та графічний аналіз (при дослідженні стану та розвитку виробничих підприємств) та ін.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові роботи вітчизняних вчених з питань обліку і оподаткування операцій із основними засобами, матеріали науково-практичних конференцій, автореферати дисертацій, а також результати власних досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

удосконалено:

– документальне забезпечення обліку основних засобів шляхом розробки внутрішнього документу «Акт тимчасового виведення з експлуатації основних засобів», який у разі податкової перевірки дасть змогу уникнути штрафних санкцій;

набуло подальшого розвитку:

– теоретичні засади облікового забезпечення виробничих підприємств шляхом уточнення економічного змісту поняття «основні засоби»;

- розробка Наказу про консервацію основних засобів, що є основним документом на підставі якого починається процес виведення з експлуатації основного засобу;
- пропозиції з використання QR-кодів для ефективного обліку основних засобів.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані у кваліфікаційній роботі магістра результати можуть бути використані для подальшого розвитку теоретичних досліджень з обліку і оподаткування операцій із основними засобами. Представлені в роботі пропозиції та рекомендації направлені на вдосконалення практичних аспектів обліку основних засобів, можуть бути використанні в діяльності виробничих підприємств.

Особистий внесок. Кваліфікаційний робота магістра є самостійно виконаним науковим дослідженням. Всі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження пройшли апробацію на: XV Міжнародній науково-практичній конференції молодих учених та здобувачів освіти «Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки» (м. Луцьк, 4 листопада 2023 р.).

Публікації. Основні положення кваліфікаційної роботи магістра висвітлено автором в опублікованих тезах доповіді на конференції.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається із вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилання, додатків. Загальний обсяг роботи становить 101 сторінку друкованого тексту, в тому числі 16 таблиць на 21 сторінці і 31 рисунок на 31 сторінці. Робота містить 6 додатків на 16 сторінках, перелік джерел посилання включає 56 найменувань на 8 сторінках.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження, сформульовано наукову новизну та практичне значення дослідження, наведено відомості про впровадження результатів кваліфікаційної роботи магістра.

У розділі 1 «Теоретичні основи обліку і оподаткування операцій з основними засобами» визначено сутність економічної категорії «основні засоби». Наведено оцінку нормативного забезпечення і оподаткування основних засобів та порівняльну характеристику національних і міжнародних стандартів щодо них. Систематизовано наукові дослідження з обліку і оподаткування операцій з основними засобами.

У розділі 2 «Відображення в обліку та оподаткуванні операцій з основними засобами виробничих підприємств» проведено статистичну оцінку діяльності сільськогосподарських підприємств України. Розкрито специфіку обліку основних засобів виробничих підприємств, порядок формування облікової інформації. Визначено особливості оподаткування основних засобів виробничих підприємств.

У розділі 3 «Вдосконалення облікового забезпечення та оподаткування операцій із основними засобами виробничих підприємств» окреслено практичні аспекти облікового забезпечення та оподаткування операцій із основними засобами на виробничих підприємствах в умовах воєнного стану, шляхом удосконалення документального забезпечення.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ

1.1. Основні засоби як економічна категорія та об'єкт обліку і оподаткування

Наявність основних засобів є важливою умовою для функціонування будь-якого підприємства і для формування виробничо-технічної бази.

Основні засоби включають в себе різноманітне обладнання, машини, транспортні засоби, будівлі, споруди та інші матеріальні активи, які використовуються для виробництва товарів або надання послуг. Ці активи є основними, оскільки вони використовуються протягом тривалого періоду і вносять вклад у процес виробництва.

Поняття «основні засоби» може трактуватися з різних точок зору і визначення цього терміну може варіюватися в залежності від обраного методу бухгалтерського обліку, податкового правопорядку і національних стандартів. Також, у різних галузях промисловості можуть існувати свої специфічні підходи до визначення основних засобів.

В таблиці 1.1 проаналізуємо доволі широкий спектр сутності економічної категорії «основні засоби», що трактується вітчизняними науковцями в сфері обліку та оподаткування.

Таблиця 1.1. – Сутність економічної категорії «основні засоби» у трактуванні вітчизняними науковцями у сфері обліку та оподаткування

	Автор	Визначення «основні засоби»
	2	3
1.	Даценко Г.В., Кудирко О.М., Лобачева І.Ф.	«матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва чи поставки товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам чи для виконання адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких більше одного року, або одного оборотного періоду» [1, с. 49]

Продовження таблиці 1.1

1	2	3
2.	Кухта К.О., Орошан Т.А.	«уречевлена частина виробничих ресурсів підприємства, що функціонує у виробничому процесі тривалий час, не змінює при цьому своєї натуральної форми і розмірів, а свою вартість переносить на вартість готової продукції поступово, шляхом амортизаційних відрахувань» [2]
3.	Петренко А.Я., Попова В.Д.	«матеріальні активи, які придатні для використання в процесі діяльності суб'єкта підприємництва, які втрачають свою вартість частково, шляхом перенесення її на знову створений продукт, очікуваний термін використання яких більше одного року» [3]
4.	Сафонік Н.П., Ватащук В.В.	«є важливою економічною складовою, оскільки вони становлять значну частину активів підприємства і мають вирішальний вплив на його фінансові результати» [4]
5.	Усатенко О.В., Акастьолова А.Ю.	«комплекс засобів праці в матеріально-речовій та грошовій формі, які застосовуються в ході виробництва, реалізації робіт (послуг), мають термін корисного використання більше одного року (або операційного циклу), та фіксують свою вартість у вигляді амортизаційних відрахувань на нову продукцію» [5]
6.	Фрайман А.В., Селіванова Н.М.	«активи матеріальної форми, що використовуються під час господарської діяльності підприємства протягом усього терміну довгострокової експлуатації, під час якої вартість даних виробничих фондів зменшується за рахунок фізичного та морального зносу» [6]
7.	Шаровська Т.С., Мальченко Г.В.	«матеріальні активи підприємства, які використовуються для ведення виробничої діяльності підприємства, що мають бути використані протягом тривалого часу, а саме більше одного року чи одного операційного циклу» [7]
8.	Яковишина Н.А., Яковенко К.А.	«матеріальні активи, які зберігають свою натуральну форму протягом всього корисного терміну експлуатації, що становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік), використовуються як під час здійснення господарської діяльності, так і під час виконання підприємством адміністративних чи соціально-культурних функцій та по частинах переносять свою вартість на результат власної діяльності – виготовлений продукт, надану послугу або товар» [8]

Джерело: систематизовано автором.

Зазначені науковцями критерії для визнання основних засобів, які наведено в таблиці 1.1 є важливими і використовуються в бухгалтерському обліку, фінансовій звітності та оподаткуванні. Вони допомагають відрізнити основні засоби від інших активів і визначають, як їх слід обліковувати та оцінювати в рамках господарської діяльності підприємства.

Розглянемо детальніше кожен з цих критеріїв:

- матеріальність (основні засоби повинні мати матеріально-речову форму тобто існувати у фізичному вигляді, як об'єкти або майно);
- призначення (основні засоби призначені для використання у виробництві,

постачанні товарів або послуг, здачі в оренду іншим особам або для виконання адміністративних, соціальних, культурних функцій, тобто їх головна функція полягає в сприянні діяльності підприємства або організації);

– строк корисного використання (основні засоби мають бути використовувані протягом тривалого періоду, який зазвичай становить більше року або операційного циклу (якщо він більше року)). Цей критерій відокремлює основні засоби від оборотних активів, які споживаються або реалізуються більш швидко.

Отже, основні засоби є одним з видів активів підприємства і представляють собою матеріальні об'єкти, які використовуються виробничою або комерційною діяльністю з метою отримання прибутку.

В додатку А систематизовано наукові доробки вчених-економістів за темою кваліфікаційної роботи, визначено актуальність досліджень та наведено пропозиції з удосконалення обліку і оподаткування операцій із основними засобами.

Здійснено дослідження авторефератів щодо обліку, аналізу та управління основними засобами на виробничих підприємствах за період 2016-2021 рр., систематизовано предмет дисертаційного дослідження, об'єкт та наукову новизну отриманих результатів (додаток Б). В період 2022-2023 рр. захисту дисертаційних робіт за темою нашого наукового дослідження не відбувалось.

Виробничі підприємства ведуть операції з основними засобами в рамках своєї діяльності для забезпечення виробництва товарів або надання послуг. Найбільш розповсюджені операції з основними засобами включають в себе надходження, амортизацію, поточний та капітальний ремонт, передачу основного засобу з одного підрозділу до іншого в межах підприємства та вибуття (рисунок 1.1).

1. Надходження:

- підприємство може купувати нові основні засоби на відкритому ринку або укладати угоди з постачальниками для закупівлі обладнання, машин, транспортних засобів, будівель тощо;
- підприємства, які спеціалізуються на виробництві обладнання, можуть створювати власні машини і засоби виробництва для власного використання;
- внесення основних засобів до статутного капіталу у випадках, коли підприємство розширює свою діяльність та потребує додаткових ресурсів, але не може або не хоче залучати додатковий зовнішній капітал через видачу нових акцій або залучення позик;
- отримання основних засобів безоплатно (подарунок, спадщина, використання демонстраційного обладнання, добровільна передача власнику боргу).

2. Амортизація:

- розподіл вартості основних засобів на протязі їхнього корисного терміну служби;
- визначення корисного терміну служби;
- вибір методу, який найкраще відповідає його потребам і виду основних засобів.

3. Поточний ремонт основних засобів – невеликі роботи та технічне обслуговування для підтримання їх у робочому стані і продовження їхнього терміну служби.

4. Капітальний ремонт:

- відновлення;
- заміна;
- значні модифікації з метою підтримання їхнього функціонального стану та продовження терміну служби.

Передача основного засобу з одного підрозділу до іншого в межах підприємства:

- оптимізація виробничого процесу;
- розширення діяльності;
- реструктуризація;
- перерозподіл ресурсів.

6. Вибуття з підприємства:

- продаж (продаж застарілої технології, застосування якої перестало бути ефективним; для погашення боргів, інвестицій у нові проекти або інші корпоративні потреби; для зменшення фінансового навантаження на підприємство; з метою фінансування розширення бізнесу або нових інвестицій; зміна бізнес-стратегії і спрямування ресурсів в інші сфери діяльності тощо);
- ліквідація (зношені або застарілі основні засоби вже не можуть бути використані в виробництві або діяльності підприємства; основні засоби втрачені або пошкоджені внаслідок природних катастроф, нещасних випадків або інших подій; для погашення боргів або виконання інших фінансових зобов'язань тощо).

Рисунок 1.1 Операції з основними засобами

Джерело: [24].

Основні засоби можна класифікувати для цілей обліку за різними критеріями.

Котенко Н.В. та Карпенко Є.А. виділяють класифікаційні ознаки, які узагальнено на рисунку 1.2, а також зазначають наступне: «для цілей обліку корисною є типова класифікація, на підставі якої встановлено норми амортизації та класифікація за Податковим кодексом України» [25].

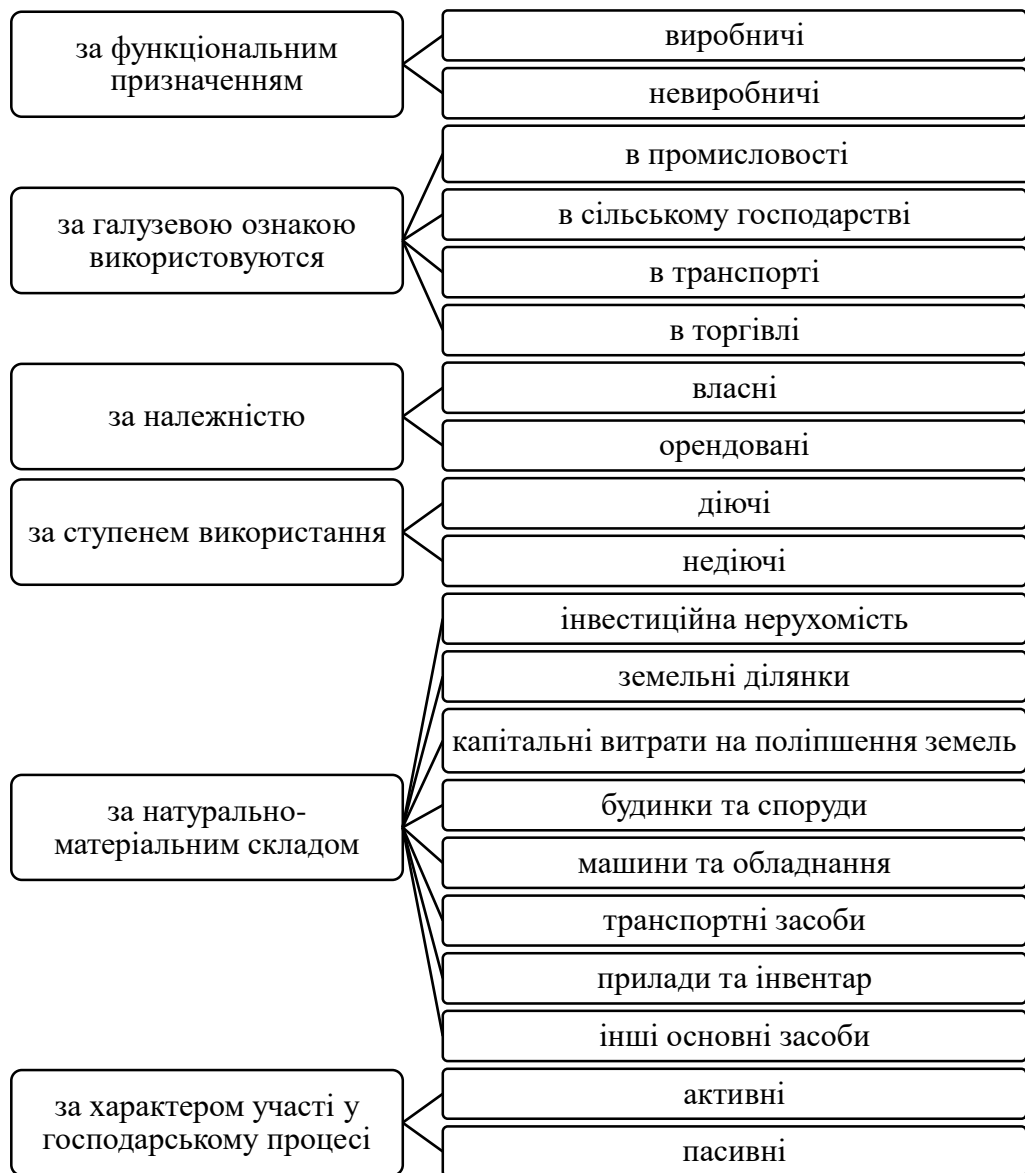

Рисунок 1.2 Класифікаційні ознаки основних засобів

Джерело: [25].

Куровський В.Л. вважає, що «для цілей обліку основних засобів, визначення їх складу та структури необхідно їх класифікувати відповідно до НП(С)БО 7 «Основні засоби» за такими групами:

1) основні засоби: земельні ділянки; капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом; будівлі, споруди та передавальні пристрої; машини та обладнання; транспортні засоби; інструменти, прилади, інвентар (меблі); тварини; багаторічні насадження; інші основні засоби;

2) інші необоротні матеріальні активи: бібліотечні фонди; малоцінні необоротні матеріальні активи; тимчасові (нетитульні) споруди; природні ресурси; інвентарна тара; предмети прокату; інші необоротні матеріальні активи» [26].

Податковий кодекс, в свою чергу, передбачає поділ основних засобів та інших необоротних активів на 16 груп відповідно до їх групування у плані рахунків [27].

Розглянувши класифікаційні ознаки основних засобів, пропонуємо доповнити їх в цілях обліку виробничих підприємств, що полегшить поточний облік та складання звітності про наявність та рух основних засобів (рисунок 1.3).

Рисунок 1.3 Класифікаційні ознаки основних засобів в цілях обліку виробничих підприємств

Джерело: власна розробка автора.

Вважаємо, що запропонована нами класифікація основних засобів на виробничих підприємствах може варіюватися залежно від конкретних потреб обліку і галузі діяльності підприємства.

Управління основними засобами підприємства є важливою складовою ефективного розподілу ресурсів. Розглянемо ключові аспекти управління основними засобами виробничого підприємства (рисунок 1.4).

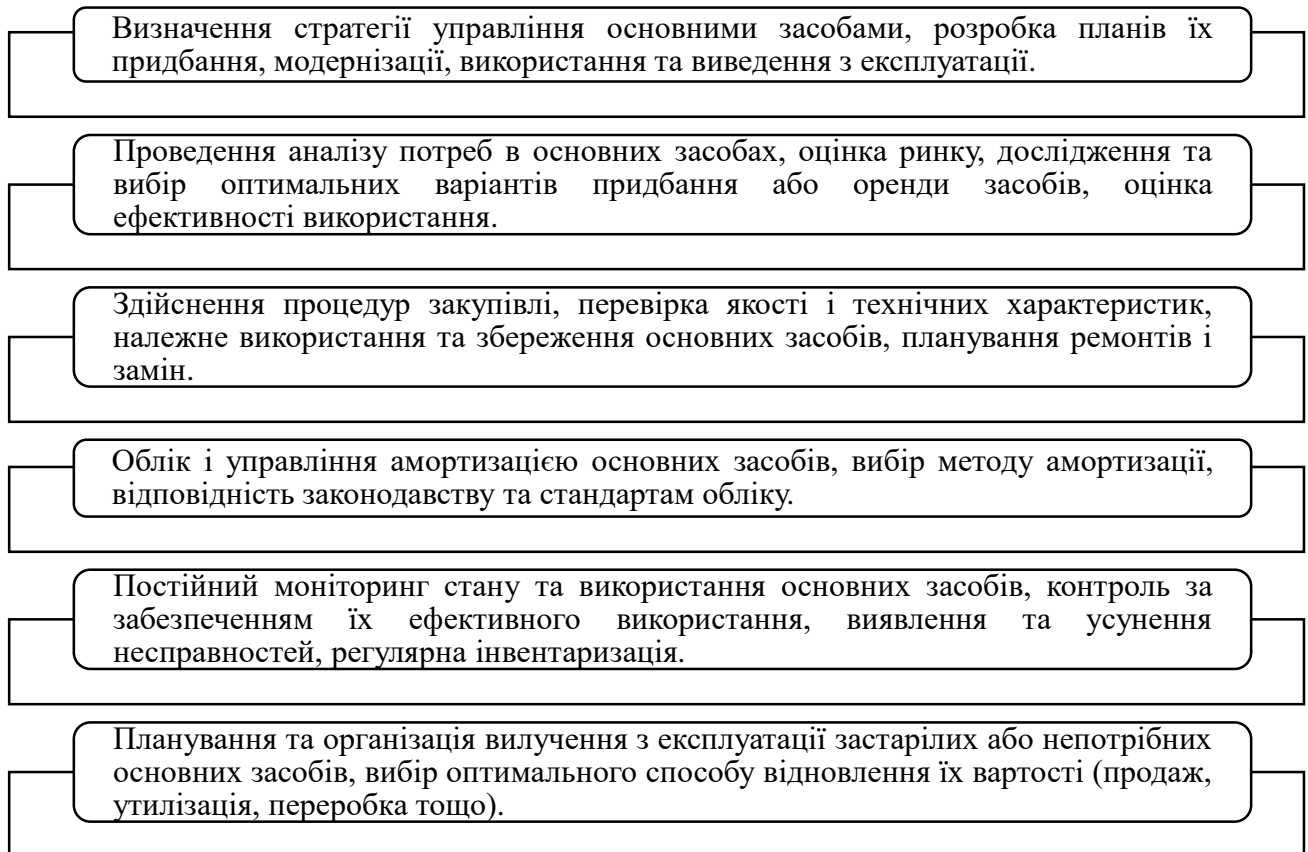

Рисунок 1.4 Ключові аспекти управління основними засобами виробничого підприємства

Джерело: власна розробка автора.

Управління основними засобами включає також врахування фінансових, правових, податкових і страхових аспектів. Важливо мати ефективну систему обліку та контролю, а також використовувати сучасні інформаційні технології для автоматизації процесів управління основними засобами підприємства.

Для раціональної організації облікового процесу формування та використання основних засобів бухгалтерам необхідно більш деталізовано будувати механізм послідовних дій.

Алгоритм проведення обліку основних засобів на підприємстві включає в себе кілька кроків і процедур, які допомагають зберігати точну інформацію про ці активи та відстежувати їх рух за темпами використання і зносу. Загальний алгоритм проведення обліку основних засобів розглянемо на рисунку 1.5.

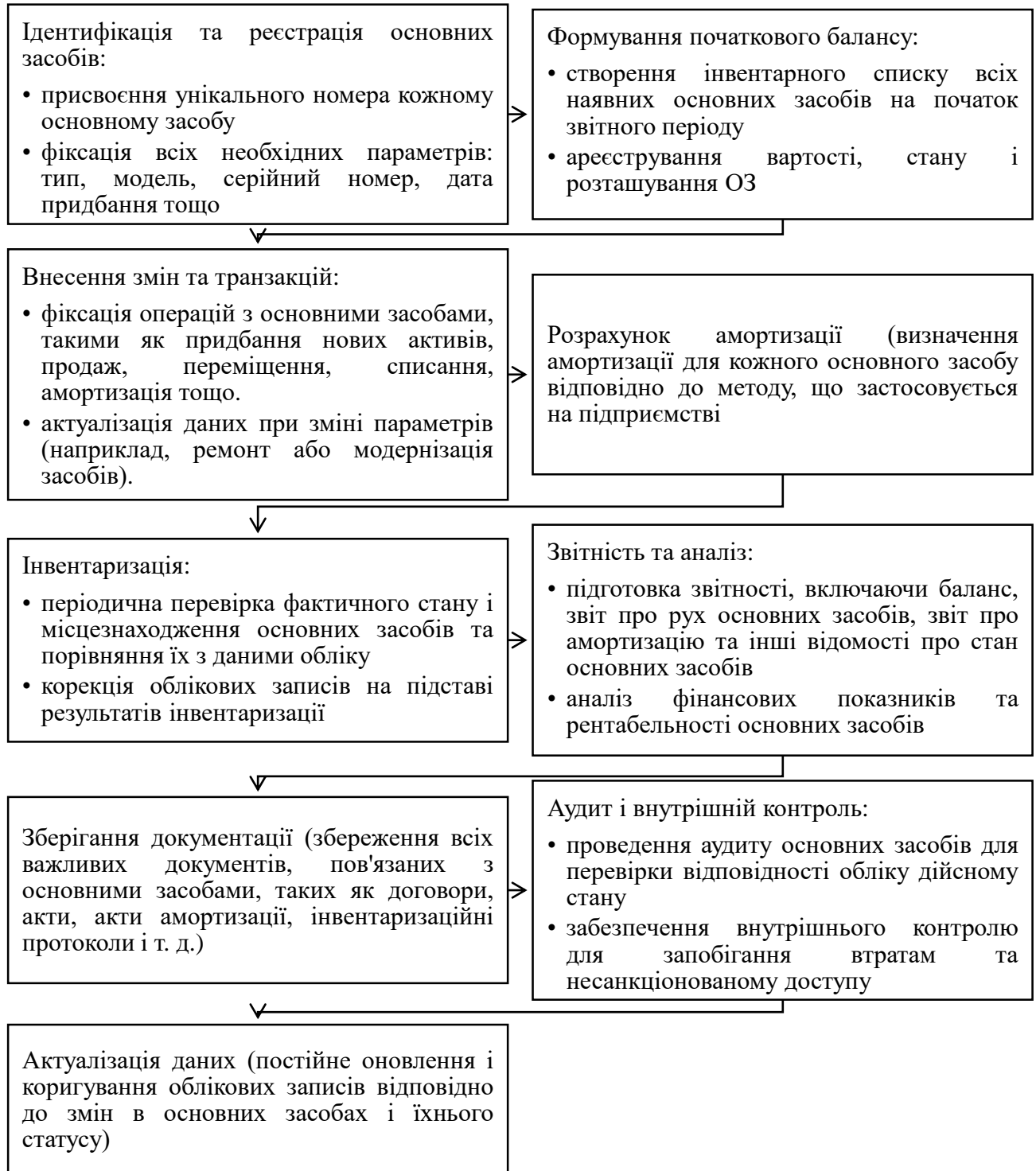

Рисунок 1.5 Алгоритм проведення обліку основних засобів

Джерело: власна розробка автора.

Вважаємо, що даний алгоритм допоможе підприємствам ретельніше вести облік основних засобів, забезпечуючи контроль, відповідність бухгалтерському та податковому законодавству, а також оптимізує управління активами.

Дослідження щодо основних засобів, дає підстави вважати, що управління ними є ключовою функцією керівництва підприємства, яка впливає на його ефективність, прибутковість та стабільність. Правильний облік та управління основними засобами дозволяють підприємству забезпечити оптимальне використання активів та досягнення стратегічних цілей.

1.2. Нормативне забезпечення обліку і оподаткування основних засобів виробничих підприємств

Нормативне забезпечення обліку основних засобів виробничих підприємств включає в себе законодавчі акти, стандарти бухгалтерського обліку, норми та правила, що регулюють облік, амортизацію, інвентаризацію, оцінку та звітність стосовно основних засобів.

Для розуміння сутності поняття «основні засоби», важливо вивчити нормативну базу та ключові критерії їх визнання (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2. – Сутність поняття «основні засоби» у нормативній базі

№ п/п	Нормативний документ	Визначення «основних засобів»
1	2	3
1.	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»	«матеріальні активи, які підприємство/установа утримує задля використання їх у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам чи для здійснення адміністративних та соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)» [28]
2.	Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 Основні засоби	«матеріальні об'єкти, що їх утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей; використовуватимуть за очікуванням протягом більше одного періоду» [29]

Продовження таблиці 1.2

1	2	3
3.	Податковий кодекс України	«матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)» [27]

Джерело: систематизовано автором.

На основі аналізу нормативної бази, можна зробити висновок, що основні засоби – це матеріальні активи підприємства, які утримуються з метою використання їх у виробництві більше одного року.

Облік основних засобів має свої особливості в національному та міжнародному контекстах щодо нормативної бази. Розглянемо головні критерії, за якими можна порівняти НП(С)БО 7 та МСБО 16 щодо обліку основних засобів (таблиця 1.3).

Таблиця 1.3. – Порівняльна характеристика НП(С)БО 7 та МСБО 16 в контексті обліку основних засобів

Ознака	НП(С)БО 7	МСБО 16
1	2	3
Нормативний документ	НП(С)БО №7 «Основні засоби» від 27.04.2000 № 92	МСБО №16 «Основні засоби» від 01.01.2012 р.
Поняття за змістом і назвою	Аналогічні поняття за змістом і назвою: –вартість (сума), яка амортизується; –амортизація; –ліквідаційна вартість; –строк корисного використання (експлуатації); –основні засоби.	
	Аналогічні поняття за змістом, але мають різну назву: –чиста вартість реалізації необоротного активу та справедлива вартість; –група основних засобів та клас основних засобів; –первісна вартість та собівартість.	

Продовження таблиці 1.3

1	2	3
Класифікація основних засобів	–класифікує основні засоби за групами; –інші необоротні матеріальні активи виділено у самостійну групу	наводить класи основних засобів
Методи нарахування амортизації	Визначено п'ять методів нарахування амортизації: –прямолінійний; –зменшення залишкової вартості; –прискореного зменшення залишкової вартості; –кумулятивний; –виробничий.	Метод амортизації має відображати очікувану форму споживання майбутніх економічних вигід від цього активу суб'єктом господарювання. Різні методи амортизації можна застосовувати для розподілу суми активу, що амортизується, на систематичній основі протягом строку корисної експлуатації, а саме: –прямолінійний метод; –метод зменшення залишку; –метод суми одиниць продукції.
	Застосовується схема контрактивного нарахування зносу за рахунком 13 «Знос (амортизація) необоротних активів».	Не обмежує бухгалтера у виборі облікової механіки нарахування амортизації прямим списанням вартості
Балансова вартість об'єкта основних засобів, який придбано з використанням урядових грантів	вартість об'єкта не зменшується на суму залучених коштів	буде знижена на суму отриманого державного гранту
Придбання основних засобів за рахунок грантів	Альтернативного порядку не передбачено, тому при первісному визнанні придбаних за рахунок урядових грантів (коштів цільового фінансування) об'єктів основних засобів вартість цих активів на суму отриманих коштів зменшувати не дозволяється	балансова вартість об'єкта основних засобів може бути зменшена на суму отриманих державних грантів, якщо таке фінансування пов'язане з придбанням саме цього об'єкта
Оцінка об'єктів під час будівництва	об'єкти, які споруджені будівельними фірмами чи власними силами, оцінюються за тими самими критеріями, що й об'єкти, які придбали	
Придбання основних засобів за рахунок пайових інструментів	Розрахунки з використанням пайових інструментів (або вартості таких) розглядають тільки у контексті виплат працівникам	Оцінку об'єктів основних засобів, придбаних в операціях за участю пайових інструментів (акцій, опціонів на акції), регулює МСФЗ 2 «Платіж на основі акцій».

Джерело: [30].

Як бачимо, існує ряд відмінностей у складі основних засобів, витратах, які включаються до первісної вартості, умовах переоцінки вартості та методах розрахунку амортизації.

Поняття «види вартості основних засобів» відсутнє у НП(С)БО 7, проте згідно п. 4, їх розрізняють відповідно до особливостей, стану, оцінки та часу, а об'єкт основних засобів, який визнається активом, оцінюють за його собівартістю, в свою чергу у МСБО 16 – чітко не визначено, що саме належить до об'єктів основних засобів.

Розглянемо подібні за значенням терміни, використовувани у НП(С)БО 7 «Основні засоби» та МСБО 16 «Основні засоби» (таблиця 1.4).

Таблиця 1.4. – Терміни, подібні за значенням у національних та міжнародних стандартах з обліку основних засобів

НП(С)БО 7 «Основні засоби» (п. 4)	МСБО 16 (п. 6)
«Справедлива вартість - сума, за якою можна продати актив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату» [28].	«Справедлива вартість - це сума, за якою можна обміняти актив або погасити заборгованість в операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами» [29].
«Амортизація - систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації)» [28].	«Амортизація - це систематичний розподіл суми активу, що амортизується, протягом строку його корисної експлуатації» [29].
«Вартість, яка амортизується, - первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості» [28].	«Сума, що амортизується - це собівартість активу або інша сума, що замінює собівартість, за вирахуванням його ліквідаційної вартості» [29].
«Ліквідаційна вартість - сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією)» [28].	«Ліквідаційна вартість активу - це попередньо оцінена сума, що її суб'єкт господарювання отримав би на поточний час від вибуття активу після вирахування всіх попередньо оцінених витрат на вибуття, якщо актив є застарілим та перебуває в стані, очікуваному по закінченні строку його корисної експлуатації» [29].

Джерело: [28; 29].

Формування інформації про основні засоби регулюється не тільки НП(С)БО 7 «Основні засоби», а й іншими національними стандартами бухгалтерського обліку (рисунок 1.6).

Рисунок 1.6 Перелік НПСБО, що регулюють облік основних засобів

Джерело: власна розробка автора.

Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій передбачено рахунок 10 «Основні засоби» «для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансової оренди об'єктів і орендованих єдиних (цілісних) майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів, а також об'єктів інвестиційної нерухомості» [31].

У Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів № 561 висвітлено наступну інформацію (рисунок 1.7).

Визначено сутність поняття «основні засоби»

Предсталено класифікацію основних засобів за групами

Визначено методологічні особливості обліку надходження, ремонту та поліпшення, переоцінки, вибуття, амортизації основних засобів та облік основних засобів в оренді

Передбачено створення постійно діючої комісії на підприємстві для проведення інвентаризації основних засобів

У додатку наведено перелік типових кореспонденцій операцій з основними засобами

Рисунок 1.7 Розкриття інформації про основні засоби в Методичних рекомендаціях з бухгалтерського обліку основних засобів
Джерело:[32].

Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань «визначає порядок проведення інвентаризації активів і зобов'язань та оформлення її результатів» [33], зокрема у розділі III п. 1 даного положення, визначено порядок інвентаризації основних засобів.

Отже, нами проведено дослідження щодо нормативного забезпечення обліку основних засобів та визначено основні регулюючі документи, які встановлюють правила та процедури обліку, амортизації, оцінки, інвентаризації та звітності.

1.3. Систематизація наукових досліджень з обліку і оподаткування операцій з основними засобами

Облік основних засобів є складною і важливою категорією в бухгалтерському обліку підприємства.

У науковій літературі питанням обліку основних засобів приділяється значна увага. В таблиці 1.5, нами проведено дослідження, в розрізі основних аспектів, які найчастіше привертають увагу науковців.

Таблиця 1.5. –Дослідження питань обліку і оподаткування операцій з основними засобами в наукових публікаціях за 2019-2023 роки

Тема дослідження	Кількість наукових статей	Питома вага, %
Вдосконалення обліку основних засобів	6	27
Нормативне регламентування обліку та податкове законодавство щодо основних засобів	1	5
Облікова політика щодо основних засобів	2	9
Галузеві аспекти обліку основних засобів	3	14
Документальне оформлення основних засобів	4	18
Оподаткування операцій з основними засобами	4	18
Організація обліку основних засобів	2	9
Всього наукових статей	22	100

Джерело: згруповано автором на основі Google Scholar.

За період 2019-2023 рр. серед досліджених джерел найбільшу кількість наукових статей присвячено вдосконаленню обліку і оподаткування операцій з основними засобами (27%), найменшу – нормативно-правовим аспектам (5%). За останні 5 років значна увага приділялась документальному оформленню основних засобів (18%) та оподаткування операцій з ними (18%). Також науковці вивчають у своїх наукових працях питання галузевих аспектів обліку основних засобів (14%), облікової політики щодо них (9%) та організації обліку (9%).

Заслужує уваги наукова стаття Гнатюк Т.М. і Шкромиди В.В. (2020) [34] щодо регламентації процесу організації та ведення бухгалтерського обліку основних засобів. Автори виділяють чотирирівневу структурну схему регламентації їх обліку (на міжнародному, національному, регіональному та мікро-організаційному рівнях).

Про важливість облікової політики підприємства у впорядкуванні та управлінні основними засобами наголошують: Гевлич Л.Л. і Бабій М.В. (2019) [35] та Г. В. Пчелинська (2022) [16]. Адже, саме облікова політика є ключовим інструментом для визначення принципів, методів та правил обліку, оцінки та амортизації основних засобів на підприємстві. Вона визначає, яким чином основні засоби будуть відображатися у фінансовій звітності та впливає на фінансовий стан та звітність підприємства.

Алгоритм процесу формування облікової політики запропоновано науковцями Гевлич Л.Л. і Бабій М.В., які виокремлюють фактори макро- та мікрорівня, що впливають на складові облікової політики.

Результати дослідження свідчать, що «зважене формування облікової політики щодо основних засобів здатне підвищити ефективність управління, досягти поставлених цілей, оптимізувати витрати підприємства» [35].

Г. В. Пчелинська зазначає «вибір альтернатив елементів облікової політики підприємства впливає на показники фінансової звітності, які є вихідними даними економічного аналізу основних засобів, фінансового стану та результатів діяльності суб'єкту господарювання» [16].

На підставі вищесказаного, сформовано систему показників для формування аналітичного інструментарію управління основними засобами підприємства. Дана система «виступає інформаційним базисом управління досліджуваними активами, що дозволяє впливати на факт та час їх визнання, суму та види» [16].

Галузевим аспектам обліку основних засобів свої праці присвятили:

– на теплоенергетичних підприємствах: Стеців І.С. та Кулик М.А. (2020) [20];

– на електроенергетичних підприємствах: Цебень Р.Л. (2021) [36];

– в транспортній галузі: Сафонік Н.П. і Ватащук В.В. (2023) [4].

Стеців І.С. та Кулик М.А. вважають, що розробка методологічних рекомендацій щодо ефективного управління основними засобами сприятиме покращенню кінцевих результатів діяльності підприємства (рисунок 1.8).

Цебень Р.Л. пропонує інтегрований підхід до інвентаризації основних засобів та виділяє його переваги. Результати дослідження дають підстави вважати, що «ефективність інвентаризаційної роботи можна підвищити за рахунок інтеграції з системою моніторингу, що дозволить отримати не тільки загальну інформацію щодо активів та зобов'язань, а й проводити планування обсягу необхідних інвестицій у виробничі основні засоби» [36].

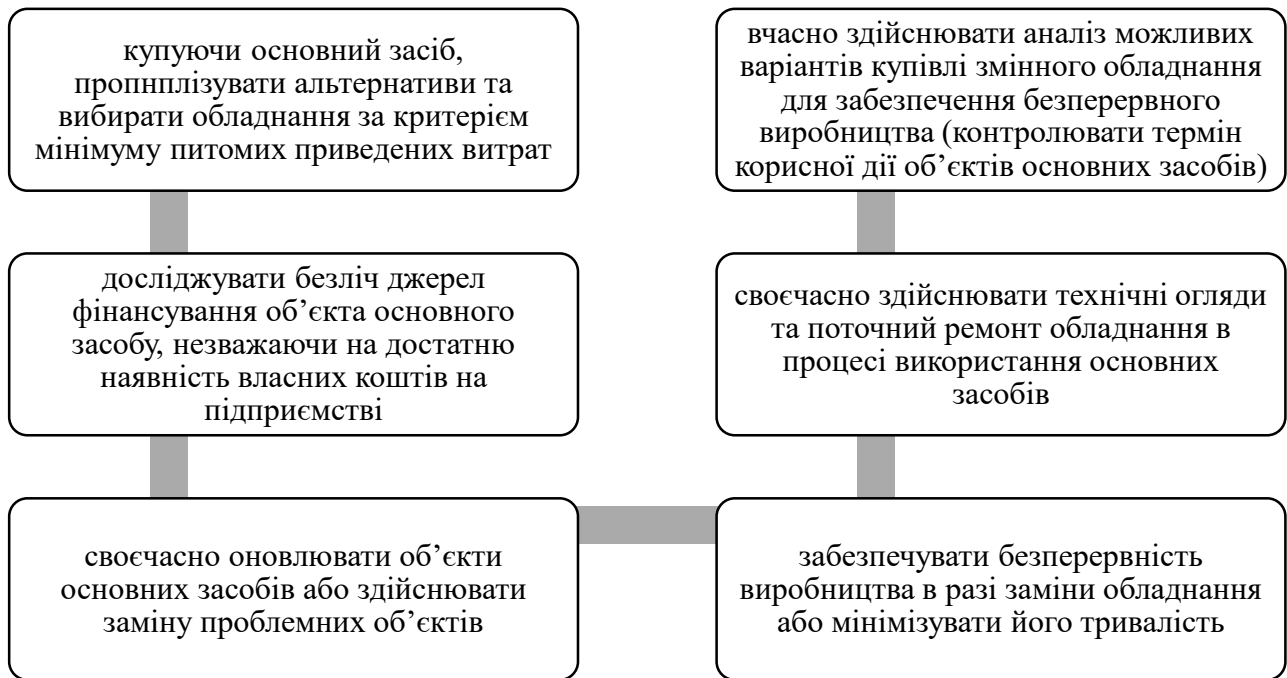

Рисунок 1.8 Методологічні рекомендації щодо ефективного управління основними засобами за Стеців І.С. та Кулик М.А.

Джерело: [20].

Сафонік Н.П. та Ватащук В.В. [4] пропонують покращити використання основних засобів підприємства за рахунок їх інтенсивного (модернізація обладнання, прогресивні методи виробництва, впровадження новітніх технологій, підвищення кваліфікації робітників) та екстенсивного (підвищення питомої ваги діючого обладнання, збільшення часу роботи діючого обладнання, своєчасне забезпечення виробництва матеріалами, робочою силою, оснащенням тощо, підвищення коефіцієнта змінності роботи обладнання) поліпшення.

Документування операцій з основними засобами є важливою частиною процесу обліку цих активів на підприємстві, адже допомагає забезпечити точність та достовірність обліку.

Косяк А.П. [37] (2019), Степаненко О.І. [18] (2019), Проскуріна Н.М. й Полякова К.В. [14] (2020), Колісник О.П. та Приходько К.К. [11] (2023), у своїх працях приділяють значну увагу первинному обліку основних засобів, їх документуванню в процесі експлуатації та щорічної інвентаризації.

Типові форми первинної документації з обліку основних засобів наводить Косяк А.П. та зазначає, що вони «мають суттєві недоліки, тобто є застарілими по

змісту та з відповідних реквізитів, що суперечать спробам приблизити Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку» [37].

Автор також характеризує типові форми первинних документів з обліку та списання основних засобів та їх застосування.

Степаненко О.І. стверджує, що «формування ефективної системи управління основними засобами нерозривно пов'язане з процесом документування» [18].

Автором розроблено модель інформаційних потоків у процесі документування операцій з експлуатації (використання) основних засобів та модель процесу документування наявності основних засобів та операцій з їх експлуатації, а також запропоновано наступні форми документів (рисунок 1.9):

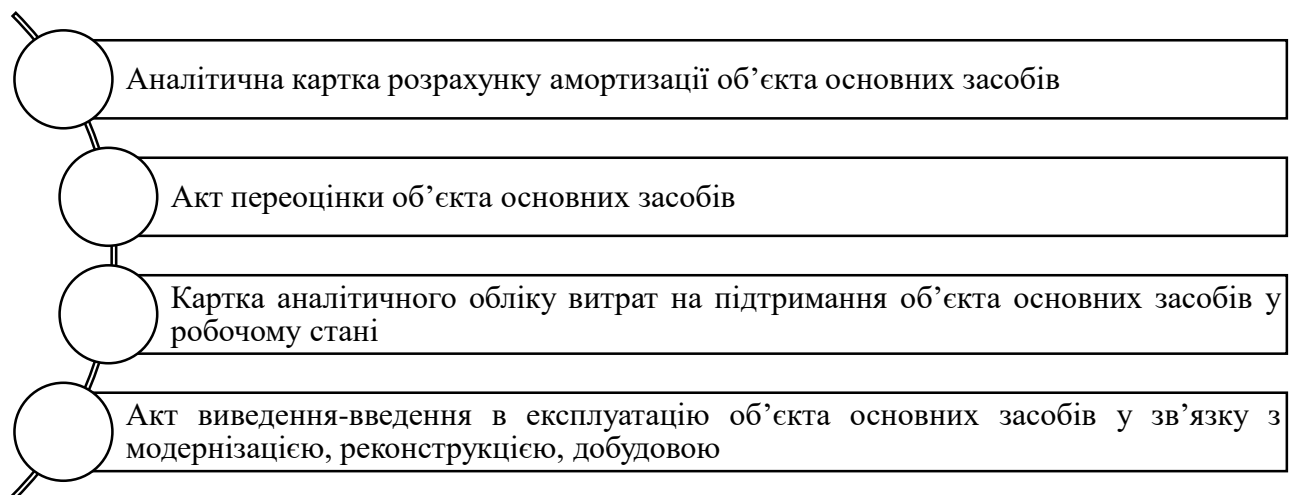

Рисунок 1.9 Запропоновані форми документального оформлення обліку основних засобів за Степаненко О.І.

Джерело: [18].

Актуальність дослідження Проскуріної Н.М. та Полякової К.В. [14] полягає в необхідності визначення етапів вдосконалення документального забезпечення інвентаризаційного процесу основних засобів (рисунок 1.10) та надано практичні рекомендації щодо покращення їх первинного обліку.

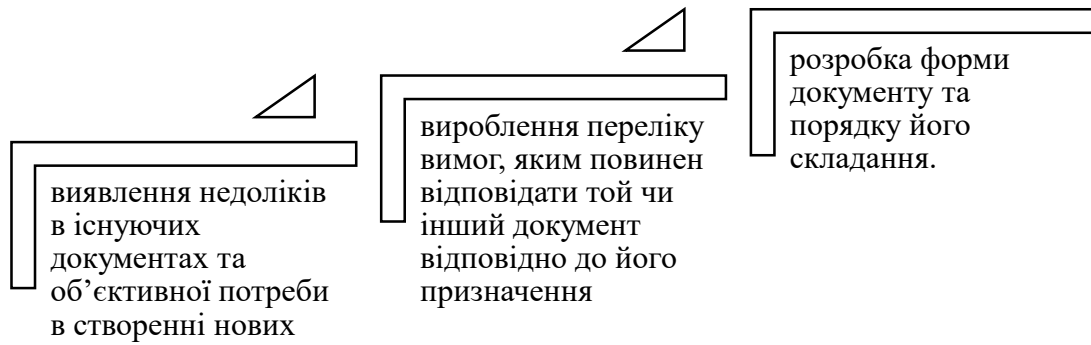

Рисунок 1.10 Етапи вдосконалення документального забезпечення інвентаризаційного процесу

Джерело: [14].

Колісник О.П. та Приходько К.К. виділяють інвентаризаційні документи, які «в подальшому будуть основою для обліку та підтверджуючою базою для оцінки реальних збитків та втрат завданих підприємству військовими діями на території України з метою отримання компенсації» [11].

Автори також наголошують, що «є багато підприємств, активи яких на даний час знаходяться на тимчасово окупованих територіях, проведення інвентаризації є неможливим» [11]. Тому запропоновано наступне:

- «внесення змін в чинне законодавство України з веденням поняття «воєнного стану» в національні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку,
- розробка механізму списання основних засобів в період дії воєнного стану з подальшим поновленням на балансах підприємств після відновлення територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаного державного кордону на підставі проведеної інвентаризації» [11].

Брадул О.М., Буркова Л.А., Шепелюк В.А. [9] (2021) та Єрмолаєва М.В., Гладченко М.Л. [38] (2023), Копчикова І.М., Кудирко О.В., Крупельницька І.Г. [39] (2023) та Скорнякова Ю.Б. (2019) [19] розкривають податкові аспекти основних засобів, а також питання амортизаційної політики.

Єрмолаєва М.В. та Гладченко М.Л. висвітлюють податкові аспекти списання основних засобів, приділяючи особливу увагу оподаткуванню операцій при їх вибутті. Так, автори вважають дискусійним положення ПКУ, у якому зазначено, що «при визначенні бази нарахування ПДВ порівнюють залишкову

вартість об'єкта, що ліквідується і його звичайну ціну. Якщо залишкова вартість буде більшою, ніж звичайна ціна, то податкове зобов'язання нараховують на залишкову вартість, якщо звичайна ціна більша ніж залишкова вартість – то на звичайну ціну» [38], аргументуючи це тим, що «якщо основні засоби ліквідуються, то це означає, що використовувати їх недоцільно і, відповідно, доходи, які є базою нарахування ПДВ, в цій ситуації відсутні» [38].

Ю. Б. Скорнякова наводить пропозиції щодо доповнення ст. 138 ПКУ із вказанням чіткої «норми вартісного відокремлення поточних витрат на відновлення та покращення технічних характеристик основних засобів від аналогічних капітальних витрат у межах 25 % від суми накопичених амортизаційних відрахувань за період експлуатації окремого об'єкта основних засобів» [19] сприятиме вирішенню питання «щодо врахування витрат на відновлення та поліпшення основних засобів при визначенні розмірів прибутку до оподаткування і податку на прибуток» [19].

Копчикова І.М., Кудирко О.В. та Крупельницька І.Г. вивчають воєнні особливості амортизації основних засобів, тоді як Брадул О.М., Буркова Л.А., Шепелюк В.А. – вплив амортизаційної політики на оподаткування фінансових результатів у випадку вилучення з експлуатації основних засобів на період їх ремонту, реконструкції та модернізації.

Організаційні аспекти облікового забезпечення управління основними засобами та методика вивчали Дробязко С.І., Конопля М.О. [40] (2019) та Бойко Р.В., Воронко Р.М., Редченко К.І. [41] (2022).

Здійснено порівняльну характеристику методик основних засобів у системі управління підприємством та визначено етапи для найоптимальнішої моделі методики проведення аналізу [40]:

– «аналіз забезпеченості основними засобами (аналіз динаміки, структури та складу, аналіз технічного стану та оновлення основних засобів);

– аналіз ефективності використання основних засобів (факторний аналіз фондоддачі, аналіз ефективності використання виробничих площ та екстенсивного й інтенсивного використання виробничого устаткування)» [40].

Бойко Р.В., Воронко Р.М., Редченко К.І. вказують, що «організацію обліку основних засобів потрібно будувати з урахуванням таких основних факторів:

- довготривалого терміну використання об'єктів, протягом якого їх необхідно обліковувати;
- технічно складної та багатокомпонентної будови, котру необхідно детально відображати в облікових регістрах;
- необхідність проведення ремонтів, реконструкції, модернізації основних засобів призводить до зміни їх первісних характеристик, котрі потрібно своєчасно відображати у регістрах обліку;
- коштовність об'єктів вимагає адекватної організації процесів їх приймання, списання, а також обліку наявності, які б забезпечували їхню цілісність та збереження у робочому стані» [41].

Найбільшу кількість наукових статей за досліджуваний період (5 років) присвячено вдосконаленню обліку основних засобів, серед них: Гамова О. В., Козачок І. А., Спіркач Т. А. [10] (2019), Рибалко О. М., Уколова О. Г. [17] (2019), Прохорова Л. І., Фостійчук А. С. [15] (2020), Меліхова Т. О., Климова О. В. [12] (2021), Павелко О. В., Романець О. В., Чабар Ю. О. [13] (2021) та Фрайман А. В. [6] (2022).

Гамова О. В., Козачок І. А. та Спіркач Т. А. зосереджують увагу на вдосконаленні обліку основних засобів в бюджетній установі та пропонують відомості обліку основних засобів, що допоможуть зменшити ризики невідповідності та вирішити проблемні питання, що виникають в бухгалтерії (рисунок 1.11).

Рибалко О.М. та Уколова О.Г. в контексті удосконалення організації обліку аналізують первинні документи та пропонують вдосконалити форму ОЗ-1 та форму ОЗ-6 доповнивши їх наступною інформацією:

- «термін корисного використання об'єкту;
- група основних засобів для податкового обліку організацію і методіку аудиту основних засобів» [17].

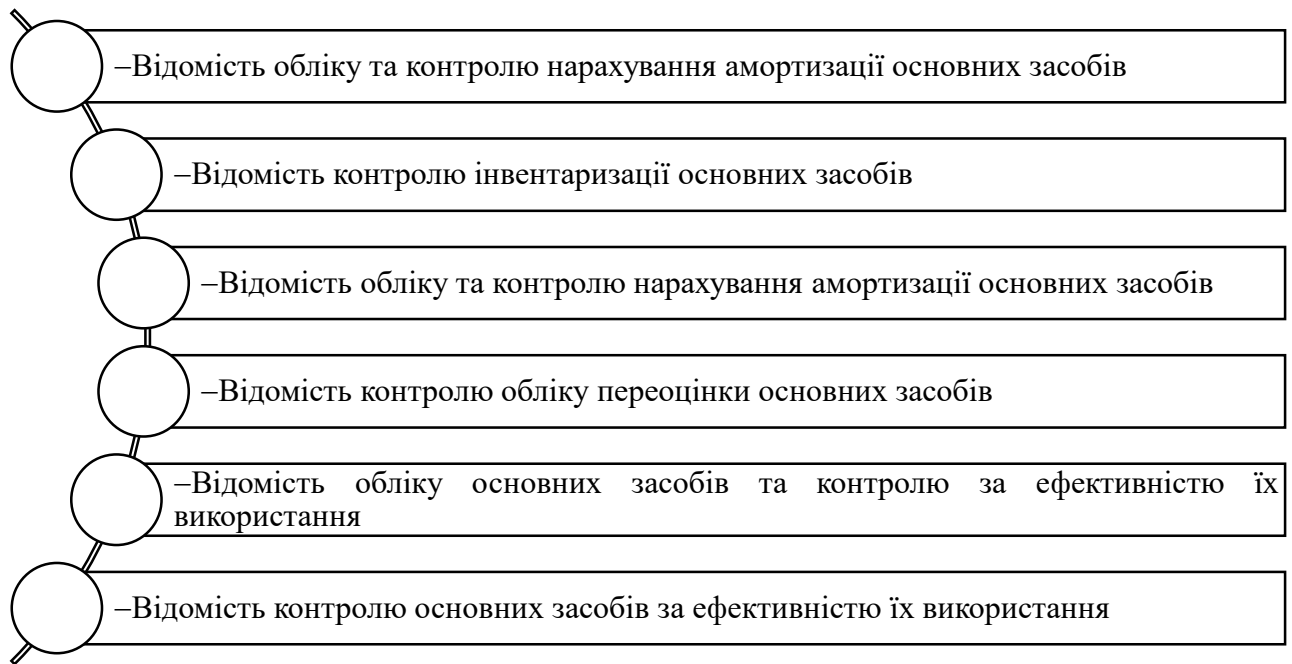

Рисунок 1.11 Запропоновані відомості обліку основних засобів за Гамова О. В., Козачок І. А. та Спіркач Т. А.

Джерело: [10].

Прохорова Л. І. та Фостійчук А. С. [15] присвятили дослідження удосконаленню управлінського обліку основних засобів в сучасних умовах за використанням інформаційних технологій.

Проте, на нашу думку, стаття є не зовсім актуальною в умовах сьогодення, оскільки, автори вважають найбільш актуальною для реалізації наведених пропозицій програму 1С: Бухгалтерія 8.1, а як нам відомо даний продукт в Україні є забороненим. Тому для комплексної автоматизації краще використовувати програму BAS Бухгалтерія.

В свою чергу, науковці Меліхова Т. О. та Климова О. В. приділяють увагу вдосконаленню обліку в процесі списання основних засобів бюджетних установ. Автори зазначають, що з метою оптимізації часу на формування та обробку документів та для уникнення пропуску важливої інформації щодо обліку вибуття основних засобів необхідно запровадити форми актів зі сформованим переліком реквізитів:

- Акт на оприбуткування дорогоцінних металів;

– Інвентаризаційний список на вибуття основних засобів (техніки), в тому числі тих, що містять дорогоцінні метали [12].

Дослідження елементів організації бухгалтерського обліку основних засобів в праці Павелко О. В., Романець О. В. і Чабар Ю. О. [13] дало можливість встановити відповідність скасованих типових форм первинного обліку основних засобів та чинних форм суб'єктів державного сектору.

Також встановлено, що «для удосконалення організації обліку основних засобів необхідним є більш чітке визнання та співставлення у нормативних документах вартісної ознаки основних засобів, методики їх бухгалтерського обліку та розподілу на групи, враховуючи термін їх корисної дії для нарахування амортизації і зносу» [13].

Вважаємо, що пропозиції автора є досить актуальними та удосконалення організації обліку основних засобів може бути досягнуто шляхом:

- введення додаткових показників до форм первинних документів;
- застосування уточненого методу нарахування амортизації;
- використання адаптованого під суб'єкт господарювання плану рахунків з відповідною номенклатурою.

Фрайман А. В. звертає увагу на удосконалення організації обліку основних засобів в карантинних умовах (пандемія COVID-19).

Автор пропонує розробити Графік документообігу основних засобів, який «надає змогу відображати певний алгоритм від надходження основного засобу до його вибуття» [6].

Надзвичайного значення заслуговує пропозиція автора щодо порядку організації проведення консервації основних засобів на підприємстві, оскільки в умовах військового стану це залишається актуальним. Наведена інформаційна пам'ятка «допоможе дотримуватися належної організації передачі даних необоротних активів на консервацію» [6].

Вдосконалення обліку основних засобів в період 2019-2023 рр. є актуальним, адже на нього припадає пандемія коронавірусної хвороби (COVID-19) та збройна агресія РФ проти України.

Підводячи підсумки, можемо зробити висновок, що наукові підходи до обліку і оподаткування операцій з основними засобами за останні 5 років зосереджені на теоретичних, практичних та організаційних дослідженнях, що стосуються:

- облікової інформації про операції з основними засобами;
- уточнення та доповнення податкового законодавства щодо операцій з основними засобами;
- регламентації процесу організації та ведення бухгалтерського обліку основних засобів;
- розробки нових форм облікових документів, раціоналізації процесу документування та інвентаризації в умовах військового стану;
- визначенні інформаційних потоків в процесі реєстрації даних про об'єкти основних засобів;
- побудові моделей організації інформаційних потоків.

Висновки до розділу 1

1. Проведено дослідження понятійного апарату та уточнено зміст дефініції «основні засоби», що дозволяє визначити їх місце як об'єктів обліку та оподаткування та допомагає систематизувати предметну область наукового дослідження завдяки кращому розумінні його об'єктів. Вважаємо, що основні засоби є одним з видів активів підприємства і представляють собою матеріальні об'єкти, які використовуються виробничою або комерційною діяльністю з метою отримання прибутку.

2. Доповнено класифікаційні ознаки основних засобів, що дають можливість більш повно задовольняти потреби в цілях обліку та оподаткування виробничих підприємств, а також зменшують ймовірність допущення помилок в процесі нарахування амортизації.

3. Складено алгоритм управління основними засобами, суть якого полягає у створенні систематичного плану дій і рішень, спрямованих на оптимальне використання та обслуговування основних засобів на виробничих підприємствах, за рахунок чого можна забезпечити надійність, продуктивність та тривалість служби основних засобів, а також мінімізувати витрати на їх утримання і ремонт.

4. Розглянуто основні регулюючі положення та методичні рекомендації щодо обліку основних засобів на виробничих підприємствах, здійснено порівняльну характеристику НП(С)БО 7 та МСБО 16, внаслідок чого виявлено загальний обліковий підхід до основних засобів та ряд відмінностей у витратах, які включаються до первісної вартості, умовах переоцінки вартості та методах розрахунку амортизації.

5. Проведено дослідження наукових підходів щодо обліку і оподаткування операцій з основними засобами через аналіз наукових праць, присвячених вдосконаленню обліку основних засобів, нормативно-правовим аспектам, документальному оформленню, обліку основних засобів в певних галузевих аспектах, оподаткуванню операцій з ними, облікової політики та організації обліку, що дало змогу зробити більш об'єктивний та широкий огляд наукових статей та авторефератів, переконатись в актуальності дослідження основних засобів в сучасних умовах та ідентифікувати прогалини або питання, які залишаються нез'ясованими.

РОЗДІЛ 2

ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННІ ОПЕРАЦІЙ З ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Стан та особливості розвитку виробничих підприємств в Україні

Підприємства, для яких визначальним є виробництво товарів та послуг – це виробничі підприємства. До них належать: промислові, сільськогосподарські, будівельні, побутового обслуговування населення тощо.

Розглянемо стан та особливості розвитку виробничих підприємств в Україні та у Волинській області на прикладі сільськогосподарських підприємств, основним видом діяльності яких є змішане сільське господарство (код за КВЕД 01.50).

Станом на 1 листопада 2022 р. в Україні нараховується 659755 підприємств, з них, 45279 – сільськогосподарські, 807 – основним видом діяльності є змішане сільське господарство. Прослідкуємо динаміку кількості сільськогосподарських активних підприємств в Україні та Волинській області в період 2020-2022 рр. (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1. – Динаміка кількості сільськогосподарських підприємств в Україні та Волинській області у 2020-2022 рр.

Показник	Роки			Відхилення даних 2022 / 2021, +/-
	2020	2021	2022	
1	2	3	4	5
Україна				
Кількість підприємств - усього	699803	698771	659755	-39016 (-5,58 %)
<i>у тому числі</i>				
- сільське, лісове та рибне господарство	50347	48420	45279	-3141 (-6,49 %)
- змішане сільське господарство (КВЕД 01.50)	н/д	981	807	-174 (-17,74 %)

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5
Питома вага підприємств сільського, лісового та рибного господарства у загальній кількості підприємств України, %	7,19	6,93	6,86	-0,07
Питома вага підприємств основним видом діяльності яких є змішане сільське господарство у загальній кількості підприємств України, %	н/д	0,14	0,12	-0,02
Волинська область				
Кількість підприємств – усього	15442	32610	15413	-17197 (-52,74)
у тому числі				
- сільське, лісове та рибне господарство	963	975	935	-40 (-4,1 %)
- змішане сільське господарство (КВЕД 01.50)	н/д	49	45	4 (-8,16 %)
Питома вага підприємств сільського, лісового та рибного господарства у загальній кількості підприємств Волинської області, %	6,24	2,99	6,07	3,08
Питома вага підприємств, основним видом діяльності яких є змішане сільське господарство у загальній кількості с/г підприємств Волинської області, %	-	5,03	4,81	-0,22
Питома вага підприємств Волинської області у загальній кількості підприємств в Україні, %	2,21	4,67	2,34	-2,33

Примітка.

1. Без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

Джерело: [42].

За проведеним аналізом, можна зробити наступні висновки:

– загальна кількість підприємств в Україні у 2022 році зменшилась на 5,58 %, у тому числі підприємств сільського, лісового та рибного господарства на 6,49 % та підприємств, основним видом діяльності яких є змішане сільське господарство – на 17,74 %;

– питома вага підприємств сільського, лісового та рибного господарства у загальній кількості підприємств України у 2022 р. становить 6,86 %, що на 0,07 % менше, ніж у 2021 році;

– питома вага підприємств основним видом діяльності яких є змішане сільське господарство у загальній кількості підприємств України у 2022 р. становить 0,12 %, що на 0,02 % менше, ніж у 2021 році;

– загальна кількість підприємств Волинської області у 2022 році зменшилась на 52,74 %, у тому числі підприємств сільського, лісового та рибного господарства на 4,1 % та підприємств, основним видом діяльності яких є змішане сільське господарство – на 8,16 %;

– питома вага усіх підприємств Волинської області у загальній кількості підприємств в Україні у 2022 р. становить 2,34 %, що на 2,19 % більше, ніж у 2021 році;

– питома вага підприємств, основним видом діяльності яких є змішане сільське господарство у загальній кількості с/г підприємств Волинської області у 2022 р. становить 4,81 %, що на 2,33 % менше, ніж у 2021 році.

Прослідкуємо динаміку кількості сільськогосподарських підприємств та підприємств, основним видом діяльності яких є змішане сільське господарство в Україні та Волинській області у 2022 рр. на рисунку 2.1.

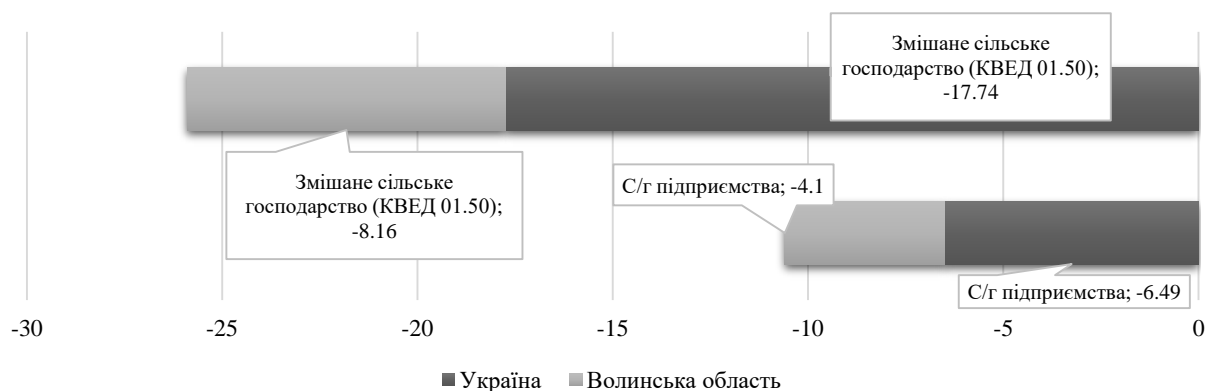

Рисунок 2.1 Динаміка кількості сільськогосподарських підприємств в Україні та Волинській області у 2022 р., %

Джерело: побудовано автором за даними таблиці 2.1.

Проведемо аналіз статистичних даних щодо обсягу виробленої сільськогосподарської продукції у 2013-2022 роках (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2. – Динаміка обсягу виробленої сільськогосподарської продукції у 2015-2022 роках, млн. грн

Роки	Сільське господарство, усього	Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	Змішане сільське господарство (КВЕД 01.50)	Питома вага змішаного сільського господарства у галузі в цілому, %
2015	362310,0	349742,9	1413,3	0,39
2016	403645,8	388660,7	1934,0	0,48
2017	454380,1	437436,8	2645,4	0,58
2018	525096,9	504581,1	3237,2	0,62
2019	556325,9	537635,0	3835,4	0,69
2020	605483,1	587816,6	3914,0	0,65
2021	918661,1	891088,5	5562,1	0,61
2022	680489,9	651988,7	4506,0	0,66
2022 до 2015, +/-	318179,9	302245,8	3092,7	0,27
2022 до 2015, %	87,82	86,42	218,83	69,23

Примітка.

1. Без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

Джерело: [43].

Як свідчать дані таблиці 2.2, обсяг виробленої продукції сільськогосподарськими підприємствами, основним видом діяльності яких є змішане сільське господарство, щороку зростає, крім 2022 року.

В цілому по Україні обсяг виробленої продукції сільськогосподарськими підприємствами, основним видом діяльності яких є змішане сільське господарство, у 2022 році збільшився на 3092,7 млн. грн або на 218,83 %, якщо порівнювати з 2015 роком.

Якщо у 2021 році обсяги виробленої продукції підприємств, що ведуть змішане сільське господарство, мали значну тенденцію до зростання на 1648,1 млн. грн (42 %) відносно 2020 року, то у 2022 році порівняно з 2021 роком мають тенденцію до зменшення – на 1056,1 млн. грн (19 %).

Динаміка обсягу реалізованої продукції сільськогосподарськими підприємствами, основним видом діяльності яких є змішане сільське господарство, в Україні за 2015-2021 роки подана в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3. – Динаміка обсягу реалізованої продукції сільськогосподарськими підприємствами в Україні, млн. грн

Роки	Сільське господарство, усього	Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	Змішане сільське господарство (КВЕД 01.50)	Питома вага змішаного сільського господарства у галузі в цілому, %
2015	372033,36	357384,18	1594,35	0,43
2016	414799,90	397280,53	2121,35	0,51
2017	467636,14	447459,26	2873,19	0,61
2018	540509,37	516249,13	3484,28	0,64
2019	572748,27	550149,30	4072,09	0,71
2020	624070,13	601972,47	4163,99	0,67
2021	943489,35	910302,21	5913,36	0,63
2022	682412,14	652998,77	4509,50	0,66
2022 до 2015, +/-	310378,78	295614,59	2915,15	0,23
2022 до 2015, %	83,43	82,72	182,84	54,20

Примітка.

1. Без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

Джерело: [44].

Як свідчать дані таблиці 2.3, обсяг реалізованої продукції сільськогосподарськими підприємствами, основним видом діяльності яких є змішане сільське господарство, у 2022 році збільшився на 2915,15 млн. грн або на 182,84 %, якщо порівнювати з 2015 роком.

Суттєві зміни обсягу реалізованої продукції сільськогосподарськими підприємствами, основним видом діяльності яких є змішане сільське господарство, спостерігаються по Україні у 2022 році (зменшення на 1403,86 млн. грн або на 23,74 %, якщо порівнювати з 2021 роком).

Проведемо дослідження та визначимо, яку частку виробленої продукції реалізують сільськогосподарські підприємства, основним видом діяльності яких є змішане сільське господарство загалом по Україні (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4. – Порівняння обсягів виробленої і реалізованої продукції сільськогосподарськими підприємствами України, основним видом діяльності яких є змішане сільське господарство за 2015-2022 роки

Роки	Обсяг виробленої продукції, млн. грн	Обсяг реалізованої продукції, млн. грн	Питома вага реалізованої продукції у виробленій, %	Ланцюговий приріст
2015	1413,3	1594,35	112,81	-
2016	1934,0	2121,35	109,69	-3,12
2017	2645,4	2873,19	108,61	-1,08
2018	3237,2	3484,28	107,63	-0,98
2019	3835,4	4072,09	106,17	-1,46
2020	3914,0	4163,99	106,39	0,22
2021	5562,1	5913,36	106,32	-0,07
2022	4506,0	4509,50	100,08	-6,24
2022 до 2015, +/-	3092,7	2915,15	-12,73	-

Примітка.

1. Без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

Джерело: розраховано автором за даними таблиці 2.2 та 2.3.

Можемо зробити висновок, що загалом в Україні значна частка виробленої сільськогосподарської продукції підприємств, основним видом діяльності яких є змішане сільське господарство, реалізується. Питома вага реалізованої продукції цих підприємств у виробленій коливається від 112,81 % у 2015 році до 100,08 % у 2022 році, тобто зменшилась протягом періоду дослідження на 12,73 відсоткових пункти.

Динаміка питомої ваги реалізованої продукції у виробленій для підприємств, основним видом діяльності яких є змішане сільське господарство за 2015-2022 роки подана на рисунку 2.2.

Для порівняння з іншими галузями України на рисунку 2.3 представимо динаміку чистого прибутку (збитку) сільськогосподарських підприємств України у 2020-2022 рр.

Рисунок 2.2 Динаміка питомої ваги реалізованої продукції у виробленій для підприємств, основним видом діяльності яких є змішане сільське господарство за 2015-2022 роки

Джерело: побудовано автором за даними таблиці 2.4.

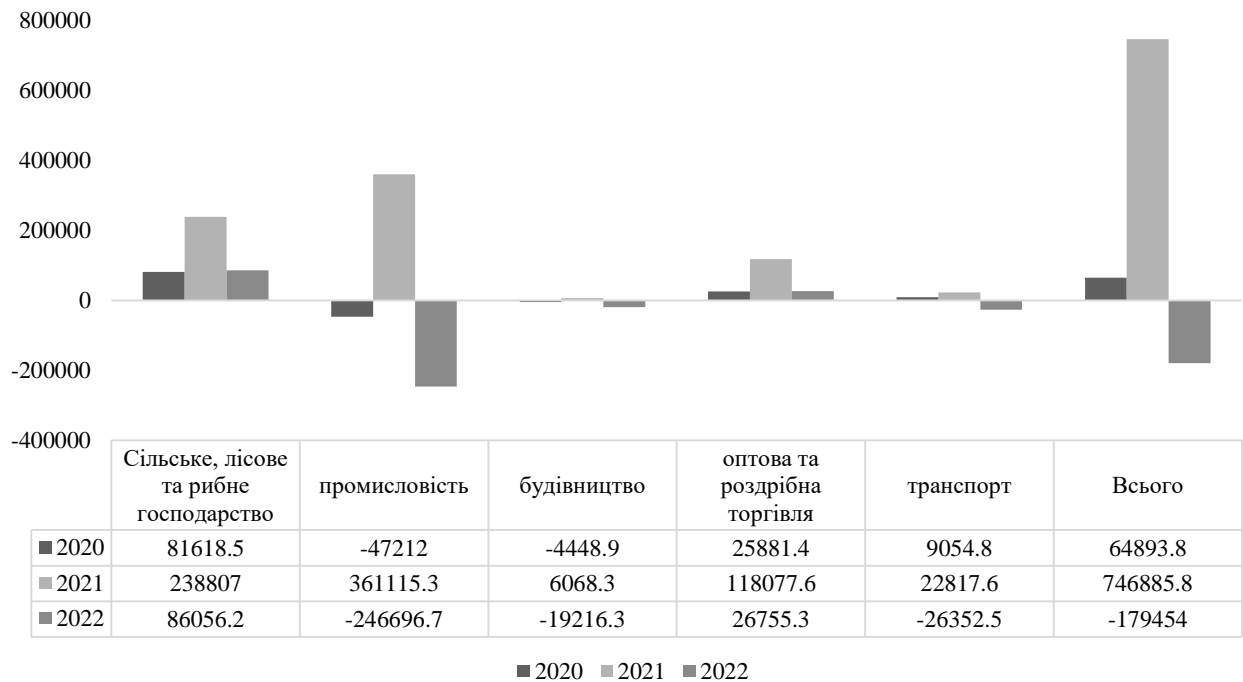

Рисунок 2.3 Динаміка чистого прибутку (збитку) підприємств України за видами діяльності у 2020-2022 рр., млн. грн

Примітка.

1. Інформація сформована на основі фактично поданих підприємствами звітів.

Джерело: [45].

Можемо зробити висновок, що чистий прибуток (збиток) за розглянутими видами діяльності протягом 2020-2022 рр. суттєво коливається.

Протягом 2022 року прибутковими є лише сільськогосподарські підприємства та підприємства оптової та роздрібної торгівлі. Проте, величина прибутку сільськогосподарських підприємств зменшилася на 63,96 %, а оптової та роздрібної торгівлі – на 77,34 %.

Проведемо аналіз динаміки чистого прибутку сільськогосподарських підприємств України за 2015-2022 роки (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5. – Динаміка чистого прибутку сільськогосподарських підприємств України за 2015-2022 роки

Роки	Чистий прибуток, млн. грн	Ланцюговий приріст	
		Абсолютний, млн. грн	Відносний, %
2015	102849,1	-	-
2016	90613,2	-12235,9	-11,90
2017	68858,5	-21754,7	-24,01
2018	71002,6	2144,1	3,11
2019	93255,4	22252,8	31,34
2020	81618,5	-11636,9	-12,48
2021	238807	157188,5	192,59
2022	86056,2	-152751	-63,96
2022 до 2015, +/-	-16792,9	-	-
2022 до 2015, %	-16,33	-	-

Примітка.

1. Інформація сформована на основі фактично поданих підприємствами звітів.

Джерело: [45].

Отже, сільськогосподарські підприємства в Україні мають чистий прибуток протягом всього періоду дослідження.

Як бачимо з таблиці 2.5, сума чистого прибутку сільськогосподарських підприємств, у 2022 році зменшилася на 16792,9 млн. грн або на 16,33 %, якщо порівнювати з 2015 роком.

Аналіз ланцюгових приростів чистого прибутку показав позитивну динаміку щодо зростання у 2018 році (збільшення на 2144,1 млн. грн або на 3,11 %, якщо порівнювати з 2017 роком), у 2019 році (збільшення на 22252,8 млн. грн або на 31,34 %, якщо порівнювати з 2018 роком), у 2021 році (збільшення на 157188,5 млн. грн або на 192,59 %, якщо порівнювати з 2020 роком).

Негативна динаміка щодо зменшення суми чистого прибутку сільськогосподарських підприємств: у 2016 році (зменшення на 12235,9 млн. грн

або на 11,9 %, якщо порівнювати з 2015 роком), у 2017 році (зменшення на 21754,7 млн. грн або на 24,01 %, якщо порівнювати з 2016 роком), у 2020 році (зменшення на 11636,9 млн. грн або на 12,48 %, якщо порівнювати з 2019 роком) та у 2022 році (зменшення на 152751 млн. грн або на 63,96 %, якщо порівнювати з 2021 роком).

Сільськогосподарські підприємства України здебільшого є рентабельними. Рентабельність операційної та всієї діяльності сільськогосподарських підприємств у 2020-2022 рр. розглянемо в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6. – Рентабельність операційної та всієї діяльності сільськогосподарських підприємств у 2020-2022 рр.

Рік	Разом за КВЕД-2010	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	Змішане сільське господарство (КВЕД 01.50)
Рівень рентабельності операційної діяльності				
2020	6,2	18,6	19,1	3,2
2021	12,6	40,3	41,8	36,8
2022	3,3	20,0	20,7	-7,2
Рівень рентабельності всієї діяльності				
2020	0,9	13,6	14,0	0,1
2021	10,1	36,4	37,8	33,2
2022	-3,2	13,3	13,7	-8,9

Джерело: [46].

У 2022 році сільськогосподарські підприємства України були прибутковими, проте рівень рентабельності всієї діяльності підприємств, основним видом діяльності яких є змішане сільське господарство становив -8,9 %, а рівень рентабельності операційної діяльності – -7,2 %.

Отже, можемо зробити висновок, що проведений аналіз діяльності сільськогосподарських підприємств України, зокрема й тих, основним видом діяльності яких є змішане сільське господарство дає підстави вважати, що протягом періоду 2015-2022 рр. є позитивні тенденції розвитку галузі, проте російська агресія внесла свої корективи, які чинять неабиякий вплив через втрату людських ресурсів, руйнування інфраструктури, втрати сільськогосподарської техніки та обладнання, знищення посівів та унеможливлення збір врожаю тощо.

Оскільки виробничий процес вимагає технічного забезпечення, а Російсько-українська війна значно ускладнила збір статистичних даних за 2022-2023 рр., проведемо аналіз забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств основними засобами в період 2019-2021 рр. (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7. –Забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств основними засобами в період 2019-2021 рр.

Показник	Рік		
	2019	2020	2021
Вартість основних засобів на кінець року, млн. грн	469,38	540,46	595,91
- абсолютний приріст, млн. грн	-	71,08	55,45
- темп приросту, %	-	15,14	10,26
Введено в дію нових основних засобів, млн. грн	52205,24	45401,99	54599,64
- абсолютний приріст, млн. грн	-	-6803,25	9197,65
- темп приросту, %	-	-13,03	20,26
Вибуло основних засобів, млн. грн	23529,86	21455,42	22980,43
- абсолютний приріст, млн. грн	-	-2074,44	1525,01
- темп приросту, %	-	-8,82	7,11
Залишкова вартість основних засобів на кінець року, млн. грн	289467,33	322931,88	351107,56
- абсолютний приріст, млн. грн	-	33464,55	28175,7
- темп приросту, %	-	11,56	8,72
Амортизація, млн. грн	38205,13	40746,02	45898,27
- абсолютний приріст, млн. грн	-	2540,89	5152,25
- темп приросту, %	-	6,65	12,64

Джерело: [47; 48].

Можемо зробити висновок, що вартість основних засобів на сільськогосподарських підприємствах у період 2019-2020 рр. має нарощення показника на 15,14 %, а у 2020-2021 рр. – на 10,26 %. Станом на 2021 р. темп приросту амортизації основних засобів сільськогосподарських підприємств становив 12,64 %, що спричинено показником вибуття основних засобів на суму 22980,43 млн. грн, в свою чергу було введено в дію нові основні засоби на суму 54599,64 млн. грн, що позитивно впливає на діяльність в цілому.

Військова агресія рф спричинила політичну та економічну нестабільність, що в свою чергу, понесло за собою падіння капітальних інвестицій (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8. – Обсяги капітальних інвестицій в діяльність сільськогосподарських підприємств в Україні в 2021-2022 рр.

Показник	Рік		Темп приросту 2022/2021, %
	2021	2022	
Обсяг капітальних інвестицій, тис грн	69950276	51439446	-26,46
- придбання та створення нових активів, тис грн	57697777	42580250	-26,20
- придбання активів, які були у використанні, тис грн	5645214	3803005	-32,63
- поліпшення, вдосконалення, реконструкцію, модернізацію, тис грн	5147652	4160543	-19,18
- капітальний ремонт, тис грн	1459633	895648	-38,64

Джерело: [49].

У 2021 році обсяг капітальних інвестицій в діяльність сільськогосподарських підприємств зріс, незважаючи на продовження пандемії COVID-19 та ризики як для внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів. Проте вже у 2022 році, з початком повномасштабного вторгнення російських військ в Україну, спостерігається їх суттєве зниження.

Загалом, вважаємо, що для подальшого розвитку сільськогосподарських підприємств в умовах воєнного стану, постають наступні завдання:

- забезпечення продовольчої безпеки – стабільність виробництва продуктів харчування та збереження продовольчої безпеки для місцевого населення через підвищення виробництва сільськогосподарської продукції та забезпечення її доступності;

- оптимізація виробництва для забезпечення найбільшої продуктивності та раціонального використання ресурсів;

- диверсифікація продукції через розширення асортименту сільськогосподарської продукції, включаючи вирощування різних видів культур та тваринництво;

- забезпечення безпеки працівників і власності, шляхом встановлення додаткових заходів безпеки.

- співпраця з іншими підприємствами та громадою для спільного вирішення проблем та подолання викликів.

За прогнозами Інституту аграрної економіки (рисунок 2.4), «обсяги виробництва продукції сільськогосподарства в Україні у 2023 році можуть зменшитися на 2,1% у порівнянні з 2022 роком» [50]. Юрій Лупенко, директор ННЦ «ІАЕ», вважає, що «таке скорочення виробництва агропродукції пов'язане із продовженням війни в Україні та спричиненими нею проблемами розвитку економіки в цілому» [50].

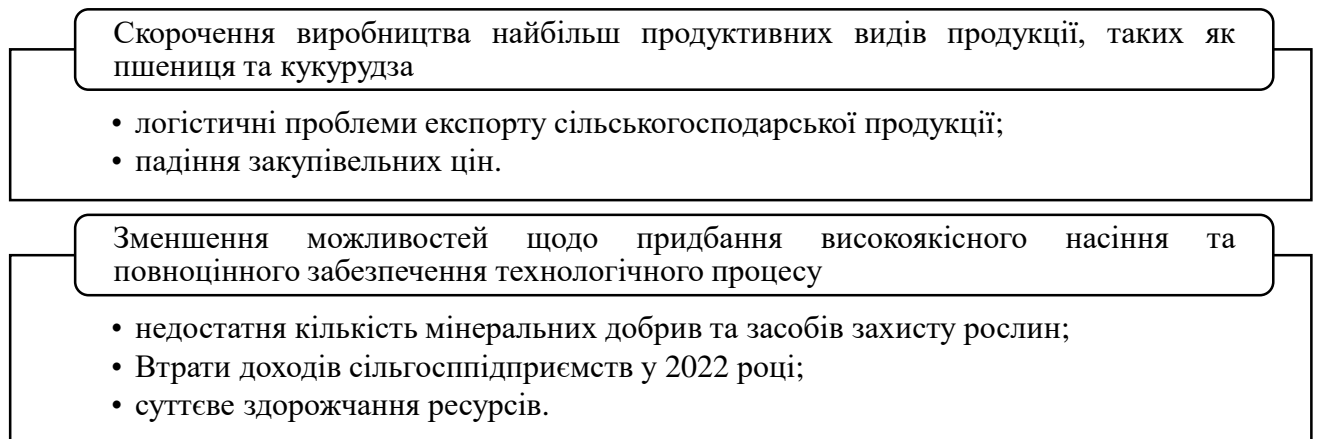

Рисунок 2.4 Проблеми розвитку сільськогосподарських підприємств у 2023 році за даними ННЦ «Інститут аграрної економіки»

Джерело: [50].

Загалом, науковці ННЦ «ІАЕ», вважають, що у 2023 році виробництво сільськогосподарської продукції матиме змогу забезпечити продовольчі потреби України, проте, рівень забезпечення не зможе перевищити довоєнний показник по окремих видах продукції [50].

Підсумовуючи вищесказане, вважаємо, що сільськогосподарські підприємства України, пропри проблеми та перешкоди розвитку мають відносно стійку позитивну динаміку, а пошук і залучення ресурсів для відбудови забезпечить відновлення галузі в цілому.

2.2. Облік основних засобів виробничих підприємств

Основні засоби на виробничих підприємствах є матеріальними активами, які використовуються для виробництва товарів і послуг. Вони є ключовими складовими виробничого процесу і визначають виробничо-технічну базу підприємства. Основні засоби на виробничих підприємствах можна розділити на декілька основних категорій (рисунок 2.5).

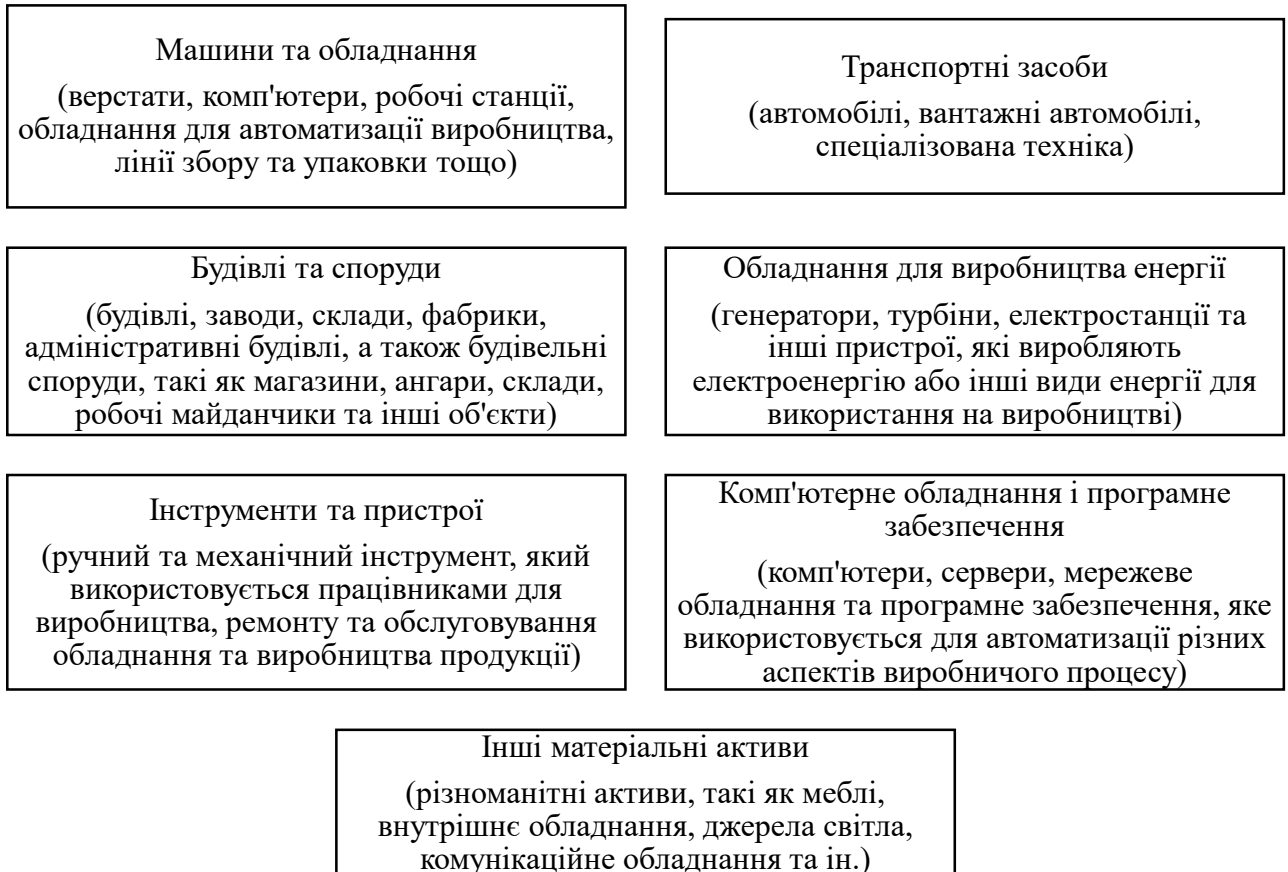

Рисунок 2.5 Основні категорії основних засобів на виробничих підприємствах

Джерело: узагальнено автором.

Облік основних засобів допомагає підприємствам керувати своєю виробничою активністю, визначати їхні потреби в обслуговуванні та заміні.

Облік основних засобів ведеться на рахунках 1 класу «Необоротні активи». Інформацію про наявність і рух основних засобів узагальнює синтетичний рахунок 10 «Основні засоби», який має 9 рахунків другого порядку.

Облік надходження основних засобів, включення витрат до їх вартості, нарахування амортизації, а також облік операцій, пов'язаних з поточним й

капітальним ремонтами та вибуття ОЗ на виробничому підприємстві розглянемо на рисунку 2.6.

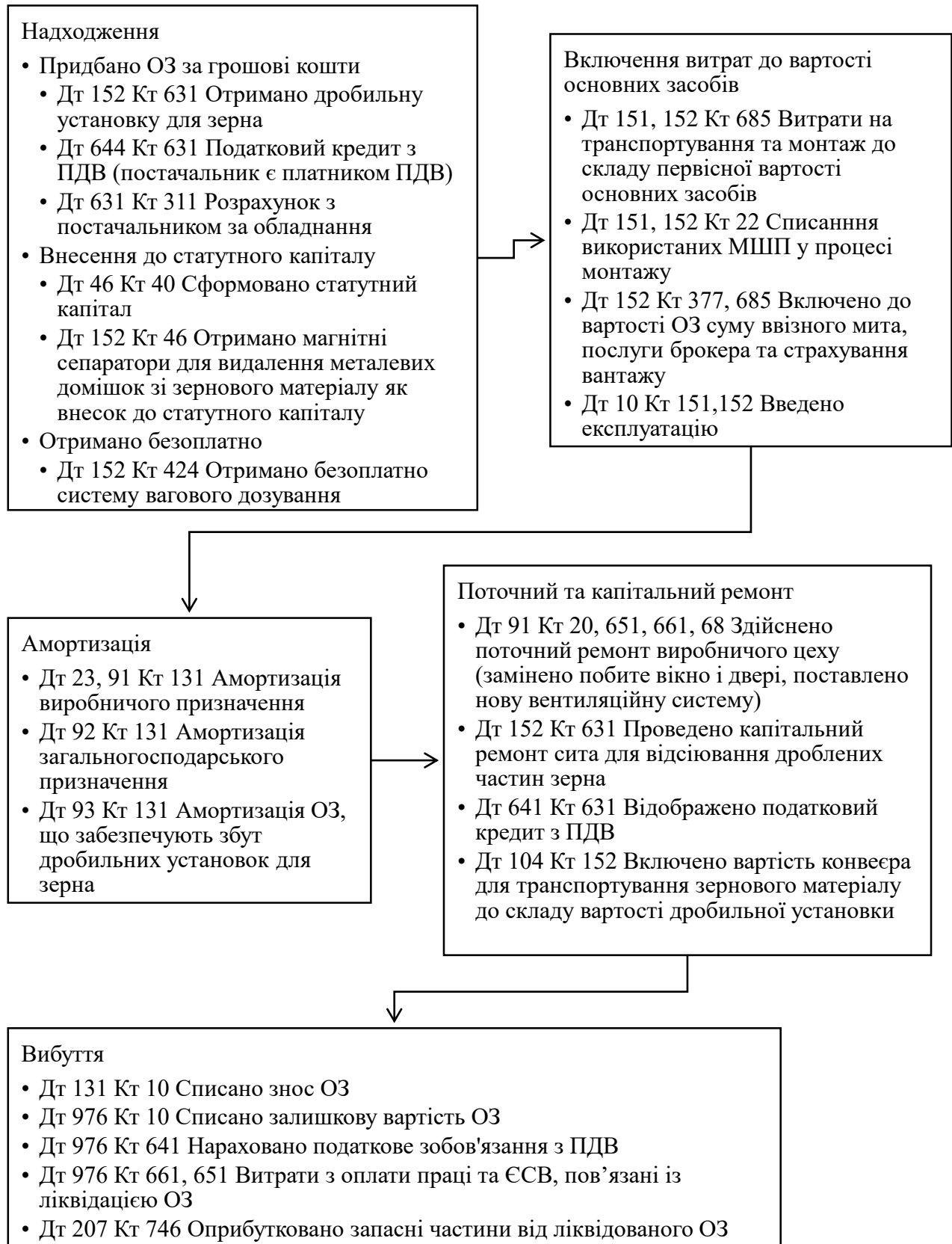

Рисунок 2.6 Облік основних засобів на виробничому підприємстві

Джерело: складено автором.

Завдання, що виникли під час ведення обліку основних засобів в період повномасштабного вторгнення РФ, змусили підприємства призупинити діяльність або припинити назавжди.

Таким чином, виникли нові завдання, що стосуються обліку основних засобів в умовах військового стану:

- документальне оформлення операцій щодо знищення, простою чи консервації основних засобів, нарахування амортизації;
- створення, за потреби підприємства, внутрішніх документів, що стосуються знищення чи консервації основних засобів;
- вибір раціонального методу нарахування амортизації.

Облік списання зруйнованих основних засобів на основі Інструкції № 291, розглянемо на рисунку 2.7.

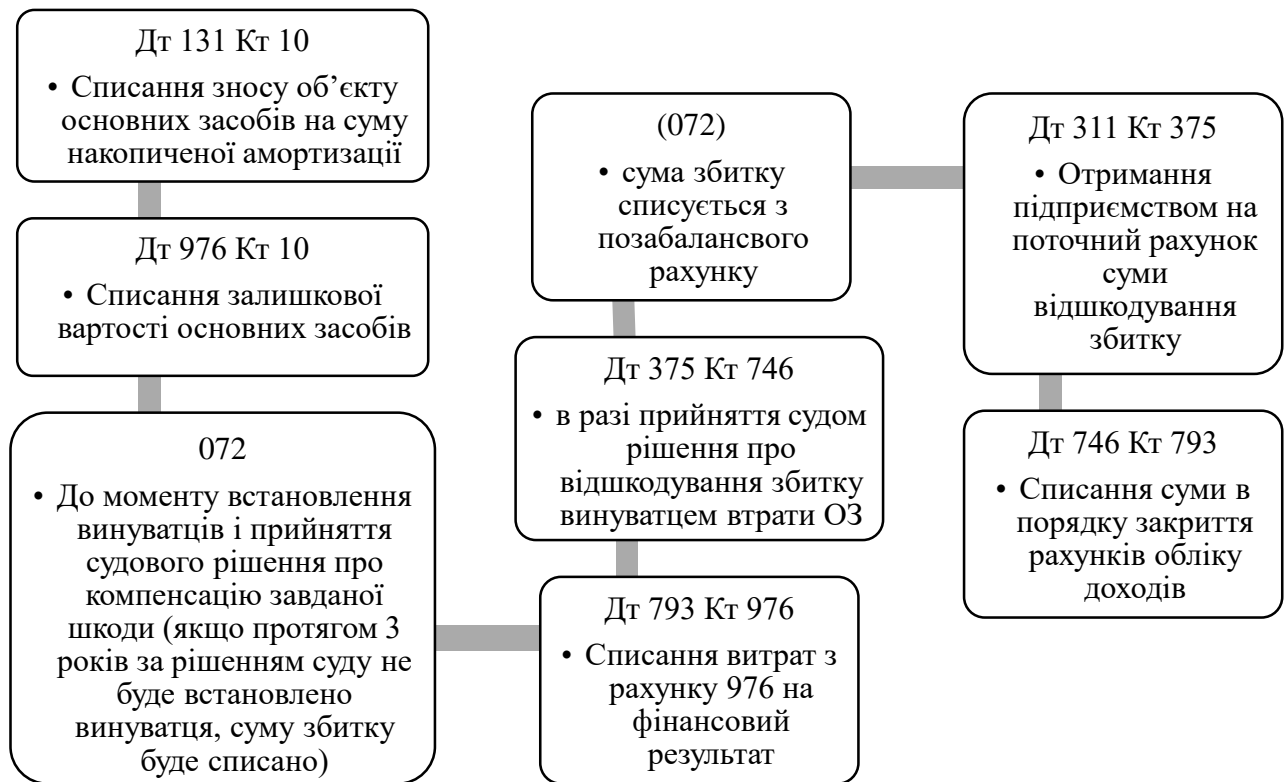

Рисунок 2.7 Облік списання зруйнованих основних засобів на виробничих підприємствах

Джерело: узагальнено автором на основі [31].

Розглянемо облік основних засобів та покажемо кореспонденцію рахунків, що використовується для їх проведення на прикладі СВК «Урожай» у 2022 році (таблиця 2.9).

Таблиця 2.9. – Облік основних засобів на СВК «Урожай» у 2022 році

Зміст господарської операції	Кореспонденція		Сума, грн
	Дт	Кд	
Придбано дробильну установку	152	631	35000
Відображено податковий кредит з ПДВ (зарєєстрована в ЄРПН податкова накладна)	644	631	7000
Включено до первісної вартості дробильної установки витрати на монтаж і налаштування	152	631	4200
Оплачено вартість монтажу та налаштування	631	311	4200
Введено в експлуатацію дробильну установку	104	152	39200

Примітка.

1. За даними фінансової звітності СВК «Урожай» (додатки В і Д).

Як бачимо з таблиці 2.9, на початку всі витрати на придбання дробильної установки – об'єкта основного засобу, накопичують на субрахунку 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів», а при введенні його в експлуатацію – складають проводку Дт 10 (відповідний субрахунок) — Кт 152 (безпосередньо для ОЗ).

Аналітичний облік основних засобів здійснюється відповідно до форм первинної документації. Виробничі підприємства можуть самостійно розробляти форми перинних документів або ж використовувати вже розроблені, які відмінні, але можливі у використанні (рисунок 2.8), проте, варто передбачити це в наказі про облікову політику.

Первинна документація важлива для забезпечення точності і достовірності обліку основних засобів, та повинна здійснюватися відповідно до Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [51].

Внаслідок збройної агресії рф у 2022 році затверджено Порядок [52] та Методику визначення шкоди та обсягу збитків [53].

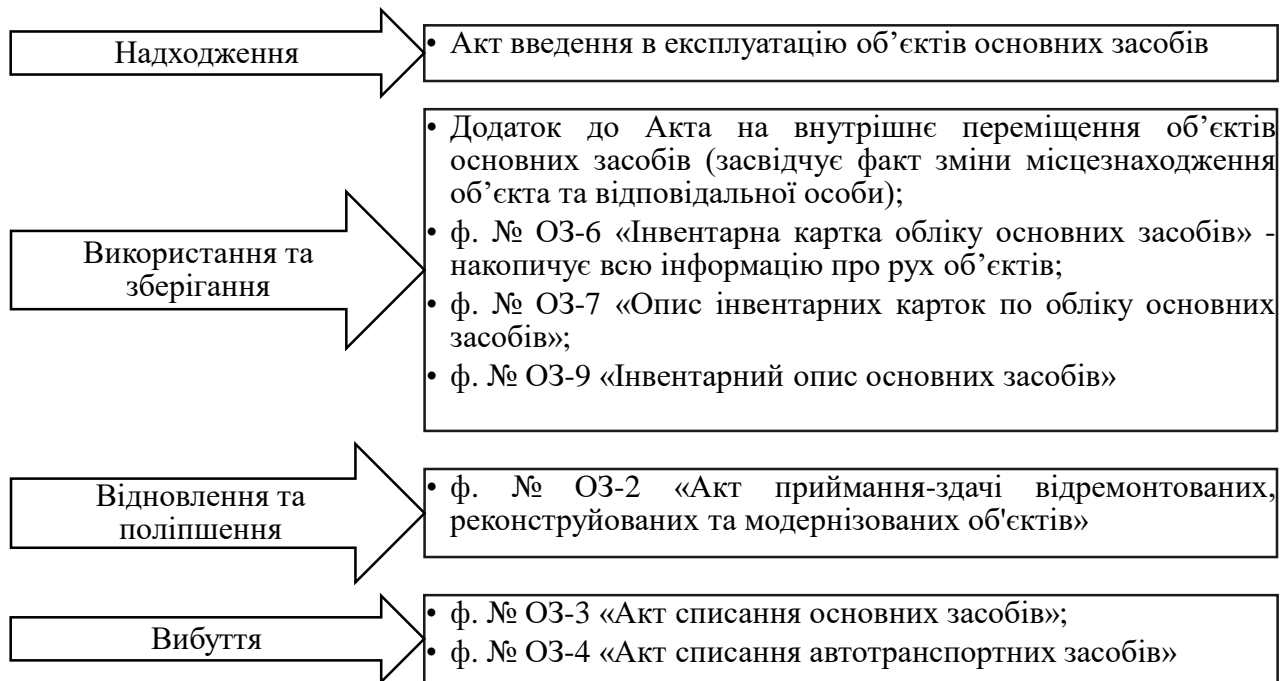

Рисунок 2.8 Первинна документація процесу обліку основних засобів на виробничих підприємствах

Джерело: складено автором.

У згаданих вище законодавчих документах визначено роз'яснення щодо неможливості списання основних засобів через відсутність первинної документації та змоги проведення їх інвентаризації.

Варто зазначити, що в умовах військового стану передбачено примусове відчуження та добровільна передача основних засобів для ЗСУ, в даних випадках операції фіксуються первинними документами та господарськими операціями (рисунок 2.9).

Отже, можна зробити висновок, що на виробничих підприємствах має здійснюватися якісний первинний та аналітичний облік операцій з основними засобами, належним чином задокументований відповідно до національних стандартів та законодавства.

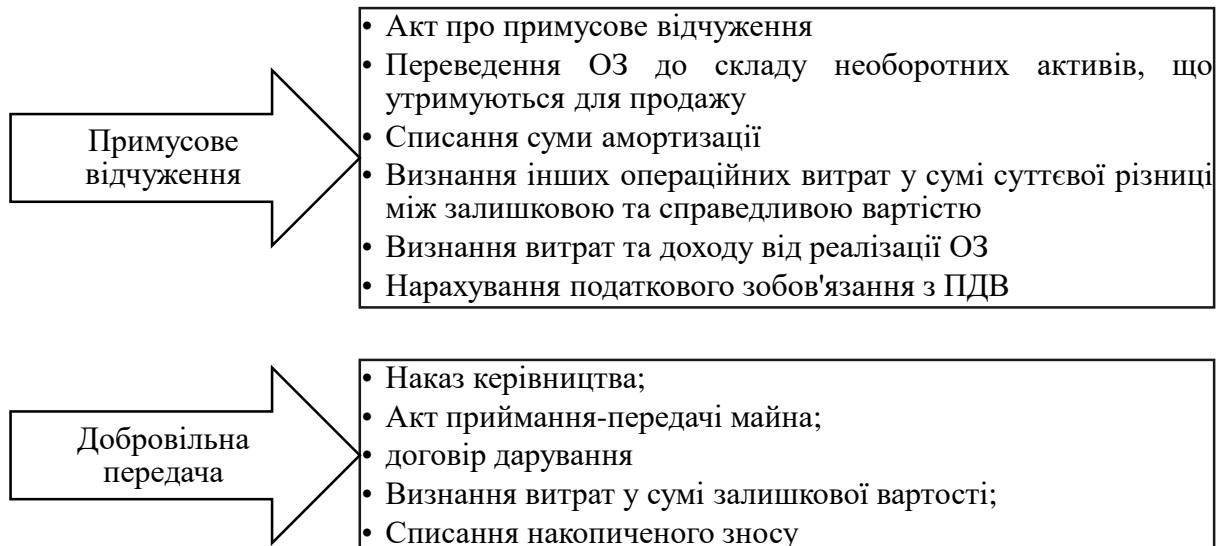

Рисунок 2.9 Облік вибуття основних засобів виробничого підприємства на користь ЗСУ під час військового стану

Джерело: складено автором.

Основні засоби відображаються у фінансовій звітності підприємства, зокрема в активі форми 1 «Баланс» і представляють собою довгострокові активи, які призначені для використання в процесі виробництва, надання послуг або для інших цілей, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності, та у формі 5 «Примітки до річної фінансової звітності», де наведено більше інформації та роз'яснень щодо основних засобів та їхнього обліку (рисунок 2.10).

У пасиві форми 1 «Баланс» можуть відображатись позики та борги, пов'язані з придбанням або фінансуванням основних засобів.

Зауважимо, що малі підприємства відображають основні засоби (ряд. 1010, 1011, 1012) у формах звіту за НП(С)БО 25:

– форма № 1-м – малі підприємства, крім платників єдиного податку 3 групи та представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності;

– форма № 1-мс – мікропідприємства, неприбуткові організації та підприємства – платники єдиного податку 3 групи.

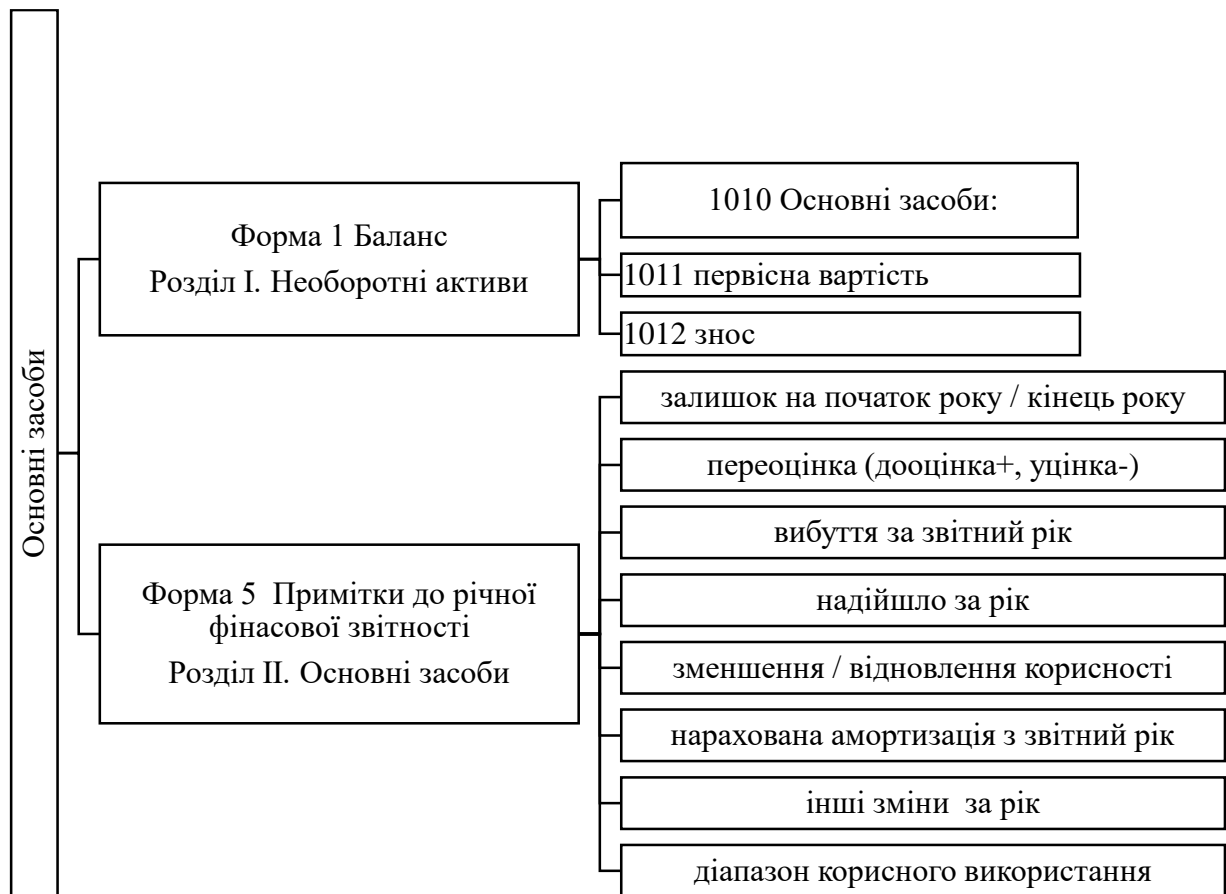

Рисунок 2.10– Відображення основних засобів у фінансовій звітності

Джерело: складено автором.

Важливим завданням для виробничого підприємства є формування елементів облікової політики щодо основних засобів, адже вона визначає правила і принципи обліку, амортизації, оцінки та інших аспектів пов'язаних з ними.

При створенні концепції облікової політики щодо основних засобів необхідно визначити та сформулювати елементи, які дозволять суттєво впорядкувати облікові процедури на підприємстві та зробити облік системним, цілеспрямованим та ефективним. На рисунку 2.11, розглянемо ключові елементи, які варто врахувати при формуванні облікової політики щодо основних засобів.

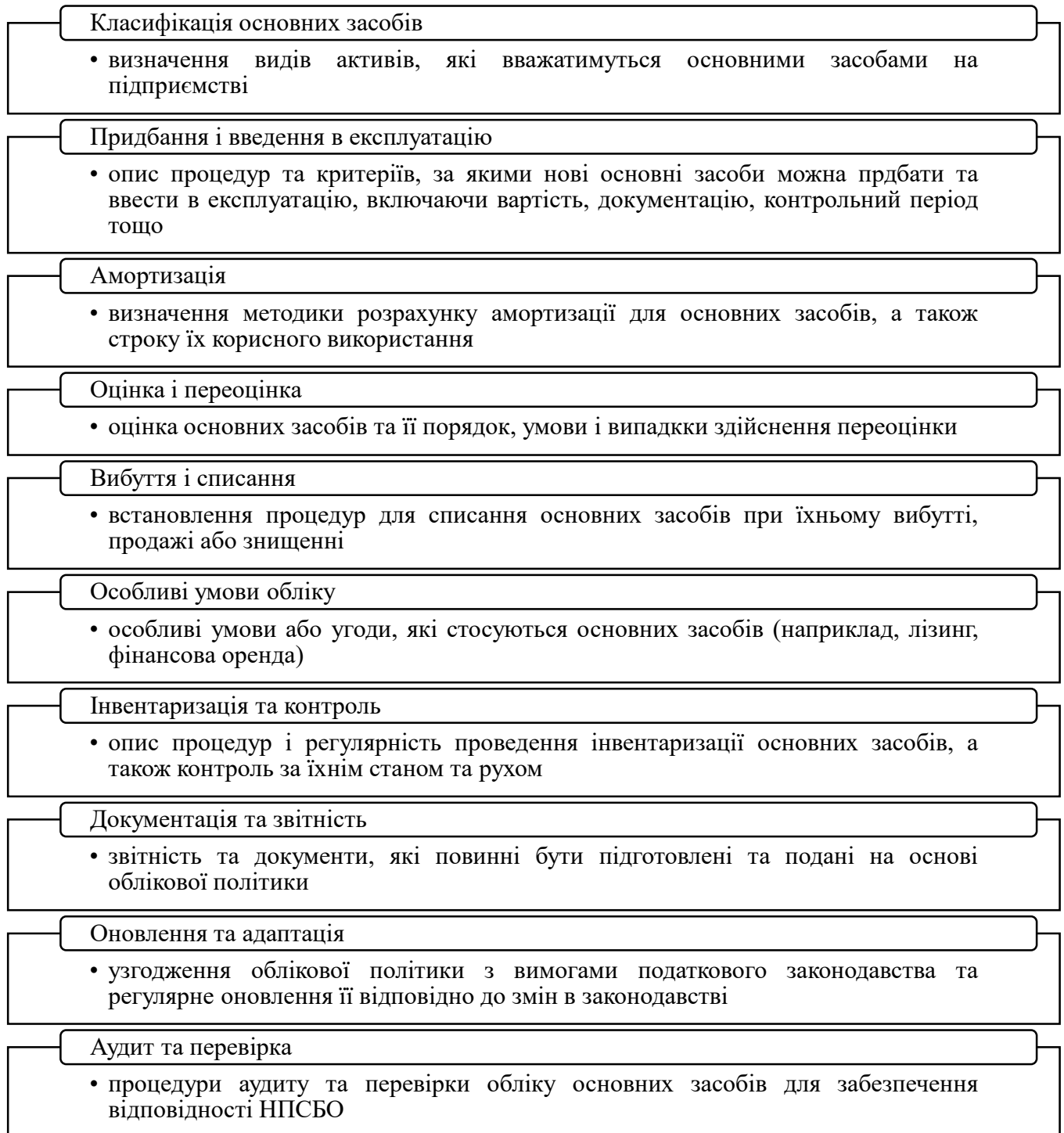

Рисунок 2.11 Елементи формування облікової політики щодо основних засобів

Джерело: узагальнено автором на основі [16; 35].

Отже, при формуванні облікової політики виробничого підприємства особливої уваги потребують основні засоби, зокрема, їх розмежування за класифікаційною групою, методи нарахування амортизації, строк корисного використання, ліквідаційна вартість об'єктів, порядок проведення переоцінки та критерій суттєвості.

Оскільки 2022 рік був багатий на оновлення в законодавстві, на нашу думку, важливо внести ряд змін до облікової політики щодо основних засобів, зокрема:

- навести форми та бланки первинних документів, що розроблені самостійно та привести у відповідність затверджений графік документообігу;
- передбачити створення комісії щодо моніторингу причин зміни економічних вигід від використання основних засобів;
- внести корективи у використання бухгалтерських програм або спеціалізованих систем обліку основних засобів для автоматизації процесу та забезпечення точності обліку в умовах військового стану;
- передбачити порядок дистанційної інвентаризації основних засобів та її умови;
- розробити правила обліку зменшення корисності основних засобів та параметри розрахунку амортизації.

Загалом, можемо зробити висновок, що в умовах сьогодення впроваджено новації щодо відображення в обліку безоплатно переданих або вилучених основних засобів на користь держави та її оборони, а також нарахування їх амортизації.

2.3. Оподаткування основних засобів виробничих підприємств

В умовах російської агресії та війни актуальною є проблема щодо оптимального оподаткування операцій з основними засобами.

Оподаткування господарських операцій з основними засобами ґрунтується на основі Податкового кодексу України та узгоджується відповідно до Методичних рекомендацій з обліку основних засобів.

Основними засобами згідно Податкового кодексу України визнаються лише виробничі, саме вони можуть бути відображені в обліку з метою оподаткування.

В таблиці 2.10 розглянемо діючі основні положення Податкового кодексу України щодо основних засобів та нарахування амортизації, зважаючи на зміни в законодавстві.

Таблиця 2.10. – Зміни та доповнення основних положень Податкового кодексу України щодо основних засобів та нарахування амортизації

№ п/п	Основні положення	Діючі вимоги згідно ПКУ (Редакція від 03.09.2023)	До внесення змін
1	2	3	4
1.	Умови визнання, оцінка і відображення	Об'єкт основних засобів відповідно до пп. 14.1.138 ПКУ повинен відповідати наступним вимогам: – матеріальність; – використання у господарській діяльності платника податку, – <i>вартість перевищує 20000 грн;</i> – поступове зменшення вартості у зв'язку з фізичним або моральним зносом; – очікуваний строк корисного використання (експлуатації) з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік).	Із змінами, внесеними згідно: ЗУ № 655-VIII від 17.07.2015: – вартість перевищує 2500 грн замінити на 6000 грн; ЗУ № 466-IX від 16.01.2020: – вартість перевищує 6000 грн замінити на 20000 грн.
2.	Класифікація	Класифікація основних засобів та інших необоротних активів здійснюється відповідно до п. 145.1 ПКУ та поділяється на 16 груп.	Без змін
3.	Залишкова вартість	Залишкова вартість основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів – сума залишкової вартості таких засобів та активів, яка визначається як різниця між первісною вартістю і сумою розрахованої амортизації.	в редакції ЗУ № 71-VIII від 28.12.2014.
4.	Амортизація	Відповідно до пп. 14.1.3 ПКУ: Амортизація – систематичний розподіл вартості основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів, що амортизується, протягом строку їх корисного використання (експлуатації).	Без змін

Продовження таблиці 2.10

1	2	3	4
5.	Вартість, яка амортизується	Відповідно до пп. 177.4.6 ПКУ амортизації підлягають: – витрати на придбання основних засобів та нематеріальних активів; – витрати на самостійне виготовлення основних засобів, реконструкцію, модернізацію та інші види поліпшення основних засобів (<i>крім поточного ремонту</i>).	Виключено на підставі ЗУ № 71-VIII від 28.12.2014 пп. 14.1.19 ПКУ, визначення «Вартість, яка амортизується – первісна або переоцінена вартість основних засобів, інших необоротних і нематеріальних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості». Із змінами, внесеними згідно ЗУ № 466-IX від 16.01.2020 абзац третій підпункту 177.4.6 доповнити словами «реконструкцію, модернізацію та інші види поліпшення основних засобів (крім поточного ремонту)».
6.	Норми і методи нарахування амортизації	Амортизація основних засобів нараховується із застосуванням методів визначених у пп. 145.1.5 ПКУ. Відповідно до пп. 145.1.7, амортизація не нараховується на основні засоби груп 1 та 13. До пп. 138.3.1 ПКУ внесено зміни і доповнення (ЗУ № 466-IX від 16.01.2020), стосовно <i>не нарахування амортизації на законсервовані основні засоби</i> .	Без змін
8.	Строки нарахування амортизації	Мінімально допустимі строки амортизації основних засобів визначено в п. 145.1 ПКУ. Строки нарахування амортизації, їх призупинення та причини зазначені в п. 145.1.2 ПКУ.	Без змін
9.	Переоцінка	Як зазначено у п. 146.21 ПКУ, на проведення переоцінки мають право платники податку всіх форм власності	Без змін

Примітка.

1. Зміни та доповнення виділено «курсивом».

Джерело: узагальнено автором на основі [54].

Отже, з метою вдосконалення адміністрування податків щодо основних засобів до Податкового кодексу України вносились певні коригування, зокрема, змінювався вартісний критерій визначення основних засобів (в травні 2020 року

– з 6000 грн до 20000 грн). Що стосується вартості, яка амортизується, то витрати на поточний ремонт не підлягатимуть амортизації та повністю включатимуться до складу витрат звітного періоду, як і до травня 2020 року, на відміну від витрат на реконструкцію, модернізацію та інші види поліпшення ОЗ, які тепер не можна прямо відносити на витрати.

Варто зауважити, що формування елементів облікової політики щодо основних засобів здійснюється переважно на основі НПСБО 7 «Основні засоби», проте окремі з них, можна визначити лише на основі Податкового кодексу України (рисунок 2.12).

Вважаємо, що можливість формування окремих елементів облікової політики щодо основних засобів на основі ПКУ дає змогу впорядкувати обліковий процес на виробничому підприємстві.

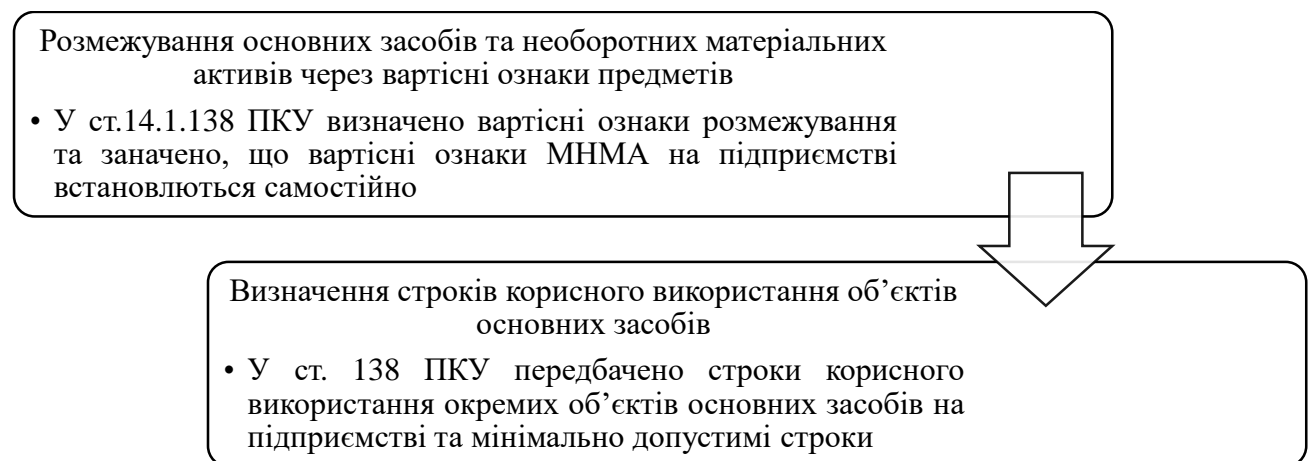

Рисунок 2.12 Елементи облікової політики щодо основних засобів на основі Податкового кодексу України

Джерело: узагальнено автором на основі [27].

Методологічні засади формування податкової звітності викладені у Податковому кодексі України (Ст. 46), а форми декларацій, в яких розкривається інформація про основні засоби (рисунок 2.13), затверджені наказами Міністерства фінансів України.

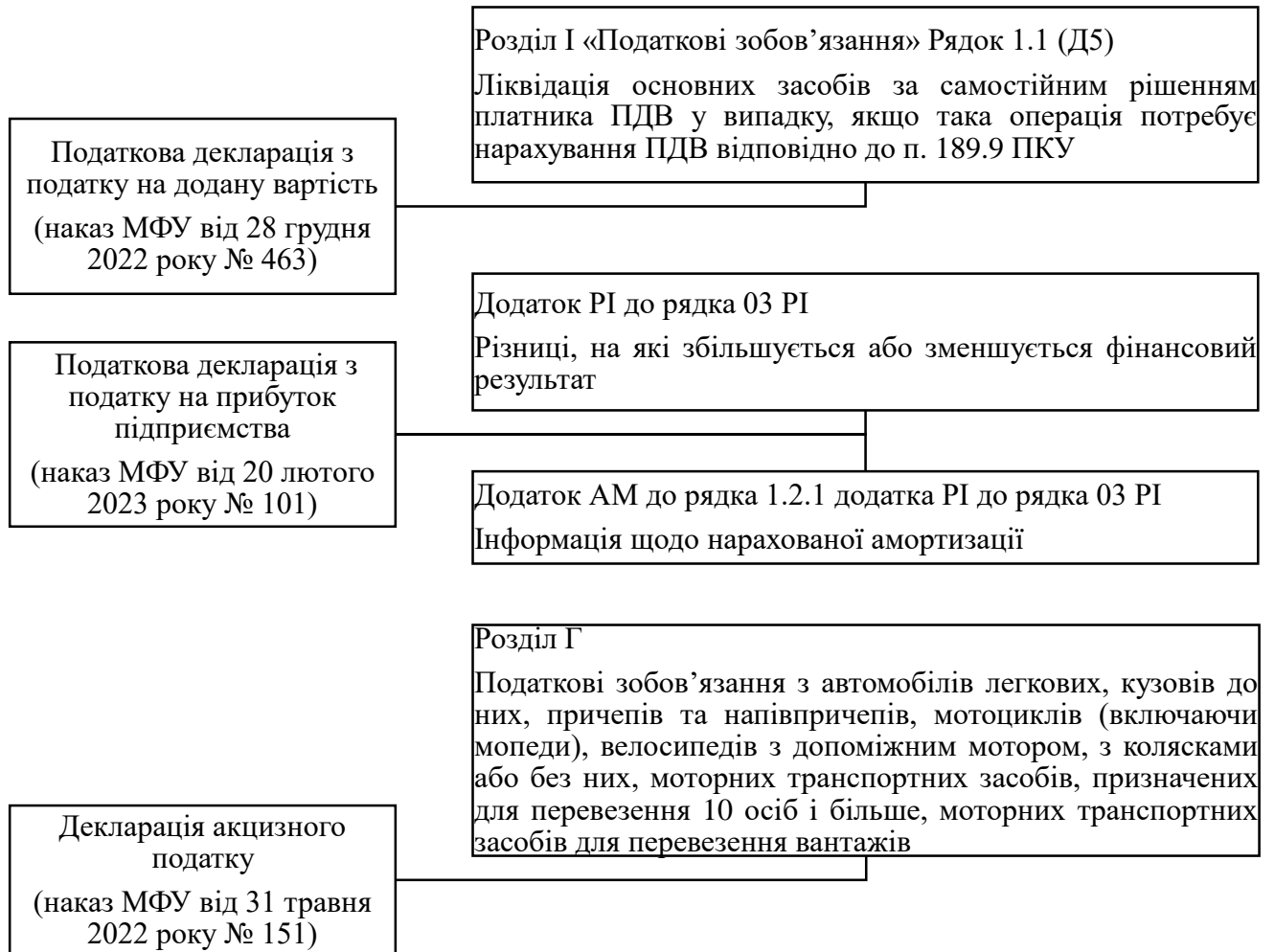

Рисунок 2.13 Відображення інформації про основні засоби у податковій звітності

Джерело: узагальнено автором.

Для платників податку, що не визначають податкові різниці, основою для оподаткування податком на прибуток є бухгалтерський облік, а об’єктом для сплати податку – фінансовий результат від операцій з реалізації основного засобу.

При реалізації основного засобу фінансовий результат до оподаткування:

- збільшується на суму бухгалтерської залишкової вартості виробничого чи невиробничого основного засобу;
- зменшується на суму податкової залишкової вартості виробничого основного засобу, визначеної з урахуванням амортизації;
- зменшується на суму первісної вартості придбання або виготовлення окремого об’єкта невиробничого основного засобу, додаючи витрати на їх

ремонт, реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення, у т. ч. віднесені до витрат у бухгалтерському обліку [27].

Платники податку, що ведуть облік податкових різниць повинні коригувати фінансовий результат:

- розрахувати відповідно до НПСБО 7 суму залишкової вартості об'єкта, що реалізується і на цю суму збільшити фінансовий результат;
- за правилами ПКУ, зменшити фінансовий результат на суму залишкової вартості об'єкта [27].

Реалізація основних засобів передбачає дотримання організаційних дій (правил) щодо обліку ПДВ, визначених Податковим кодексом України (рисунок 2.14).

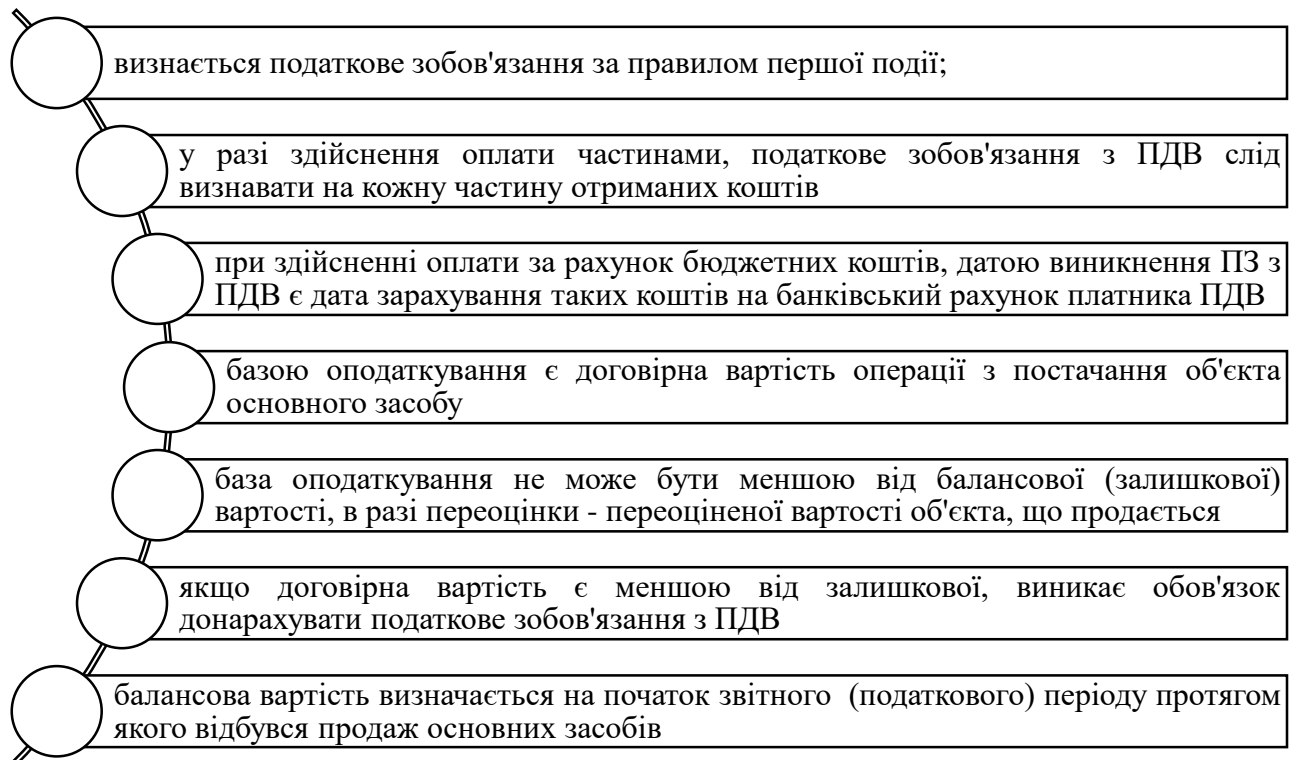

Рисунок 2.14 Правила щодо обліку ПДВ при реалізації основних засобів

Джерело: узагальнено автором на основі [27].

Для цілей оподаткування ПДВ, при здійсненні реалізації основних засобів, залишкова вартість визначається на початок місяця (кварталу) продажу.

Списання основних засобів може бути вимушеним або ж за власним бажанням.

У випадку самостійного та вимушеного рішення щодо списання основних засобів підприємством сплачується податок на прибуток, що стосується сплати ПДВ, існують певні відмінності (рисунок 2.15).

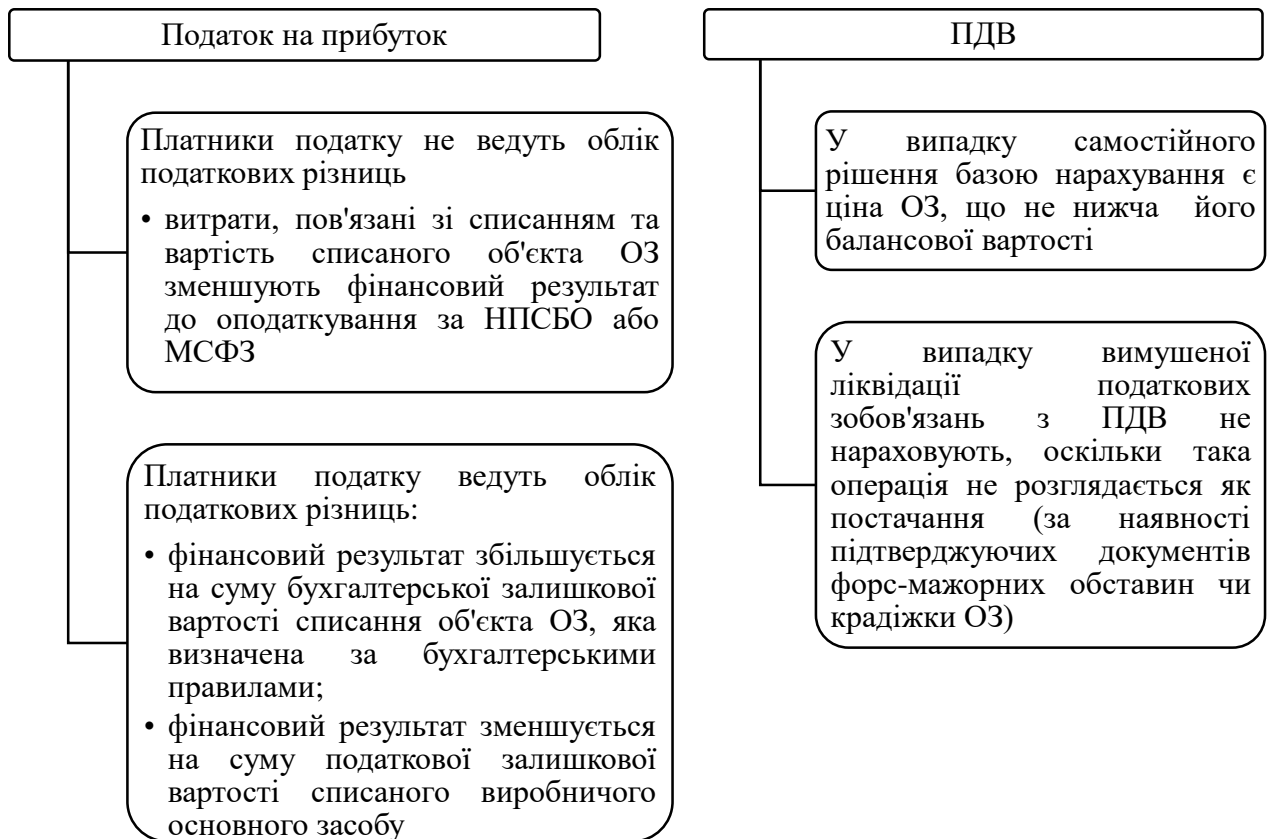

Рисунок 2.15 Списання основних засобів платниками податку на прибуток та ПДВ

Джерело: узагальнено автором на основі [55].

У випадку, коли підприємство є платником ПДВ, необхідно у звітному періоді, коли списано основні засоби здійснити порядок дій (рисунок 2.16).

Рисунок 2.16 Алгоритм списання основних засобів платниками ПДВ

Джерело: узагальнено автором на основі [55].

Вважаємо, що оподаткування основних засобів виробництва, в контексті Податкового кодексу України із змінами та доповненнями, відіграє важливу роль в отриманні прибутку підприємства, а розробка стратегії податкового планування дасть змогу оптимізувати оподаткування основних засобів та зменшити податкове навантаження, яке необхідне в сучасних реаліях воєнного стану.

Створення й впровадження оптимізації оподаткування основних засобів формує комплекс послідовних кроків:

- вивчення податкових пільг і стимулів, які доступні для виробничих підприємств, що інвестують у нові основні засоби;
- розгляд можливостей використання лізингу замість купівлі основних засобів;
- інвестування у капітальний ремонт і модернізацію основних засобів, для зменшення податкових зобов'язань;
- проведення податкового аудиту для виявлення можливостей щодо оптимізації оподаткування.

На нашу думку, оптимізація податкового навантаження на виробничих підприємствах допоможе зменшити витрати і, відповідно, збільшити прибуток, вивільнити додаткові ресурси для інвестицій у розвиток підприємства, в тому числі на закупівлю нових основних засобів і модернізацію виробництва, визначити оптимальні шляхи розвитку і розширення.

Висновки до розділу 2

1. Визначено, що до складу виробничих входять підприємства, що займаються виробництвом продукції (наданням послуг) залежно від їх специфіки та галузі, зокрема, до них відносять сільське господарство.

2. На основі проведеного аналізу встановлено, що на сільське господарство в Україні припадає 6,86 % усіх підприємств. У 2022 році обсяги реалізованої

виробленої сільськогосподарської продукції зменшилися на 27,67 %, проте підприємства отримали 86056,2 млн. грн прибутку величина якого зменшилася на 63,96 % відносно попереднього року.

3. Проведено аналіз забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств основними засобами в період 2019-2021 рр., на основі, якого виявлено їх позитивну динаміку. Спостерігається суттєве зниження капіталовкладень для оновлення основних засобів з початком повномасштабного вторгнення російських військ в Україну.

4. Конкретизовано облік основних засобів в частині аналітичних рахунків, які використовують виробничі підприємства та наведено основні кореспонденції надходження, включення витрат до вартості ОЗ, поточного та капітального ремонту, вибуття та списання зруйнованих основних засобів. Розроблено поетапну схему обліку і оподаткування основних засобів на виробничих підприємствах.

5. Встановлено, що основним звітним документом щодо основних засобів є фінансова звітність: для великих підприємств форма № 1 «Баланс» та форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»; для малих – форма звіту за П(С)БО 25 (форма № 1-м або форма № 1-мс).

6. Визначено, що є два типи списання основних засобів, а саме, прийняття самостійного рішення та вимушене. У випадку самостійного рішення щодо списання основних засобів сплачується податок на прибуток і ПДВ, у випадку вимушеного списання основних засобів – тільки податок на прибуток.

7. Наведено комплекс послідовних кроків, що стосуються податкових пільг, лізингу, інвестування та податкового аудиту для оптимізації оподаткування основних засобів на виробничих підприємствах.

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ

Непередбачувані зміни, спричинені війною росії проти України, поставили нові виклики перед виробничими підприємствами в контексті облікового забезпечення та оподаткування операцій із основними засобами (рисунок 3.1), адже врегулювання бухгалтерських та податкових наслідків покладено на головного бухгалтера.

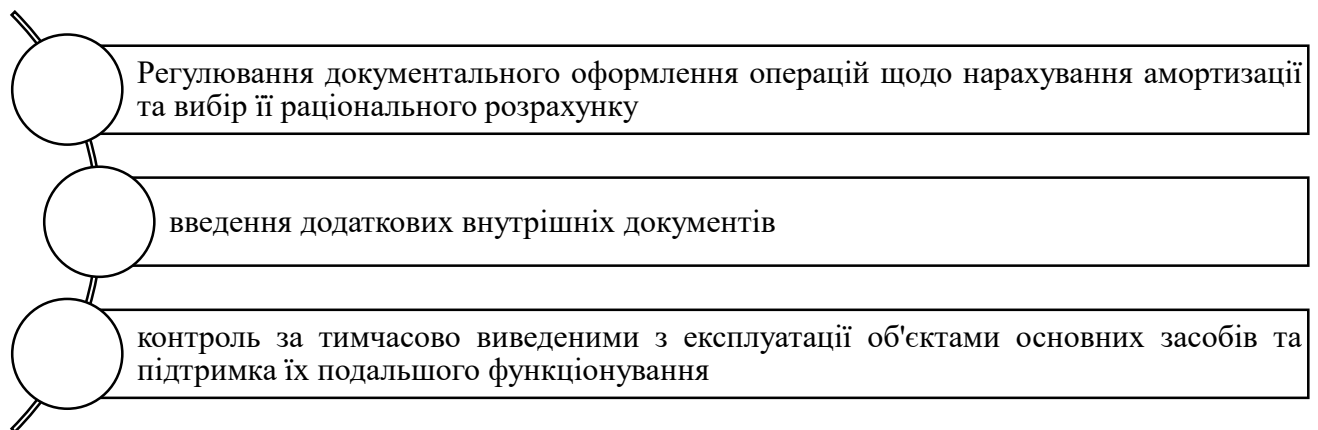

Рисунок 3.1 Виклики в умовах воєнного стану щодо облікового забезпечення та оподаткування операцій із основними засобами на виробничих підприємствах

Джерело: власна розробка автора.

З першого дня повномасштабного вторгнення росії в Україну, з метою збереження технічних характеристик під час виведення основних засобів з експлуатації, більшість підприємств змушені були їх законсервувати через вимушений простій.

Оскільки довести фактичне використання основних засобів у конкретний період воєнного стану неможливо за відсутності підтверджуючих документів, а більшість виробничих підприємств, що відновили свою діяльність, упустили цей момент, вважаємо за доцільне, з метою подальшої податкової перевірки, що тягне за собою штрафні санкції, запровадити внутрішній документ «Акт з

тимчасово виведення з експлуатації основних засобів» (додаток Ж), сформований на підставі наказу керівника.

Однак, з метою зменшення обсягу сукупних витрат, на нашу думку, доцільним методом виведення з експлуатації основного засобу є його консервація (рисунок 3.2).

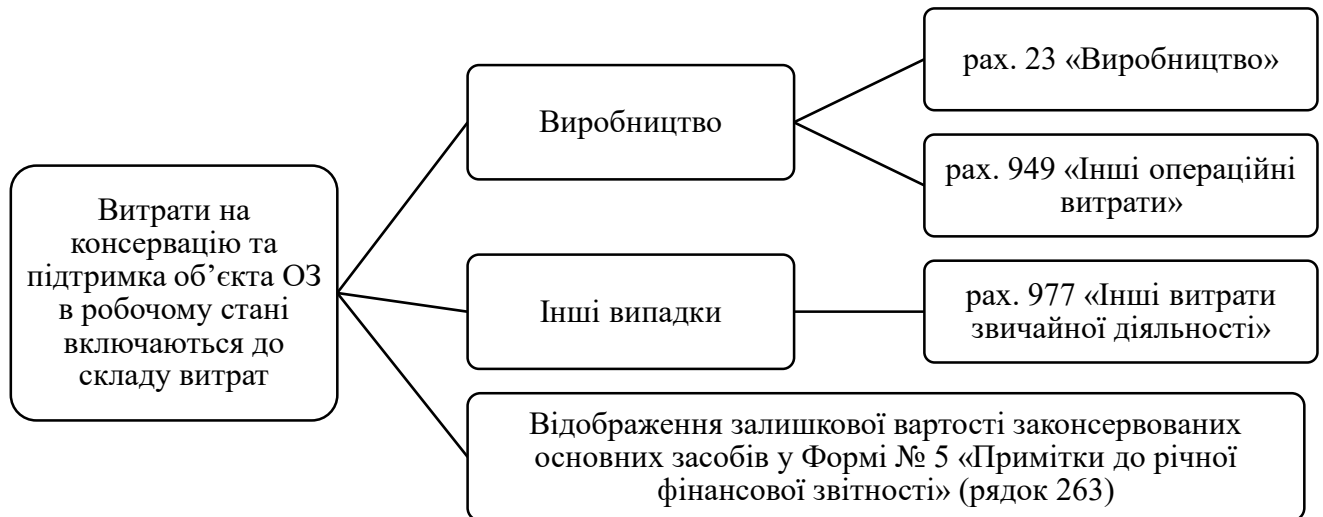

Рисунок 3.2 Консервація основних засобів в умовах воєнного стану на виробничих підприємствах

Джерело: власна розробка автора [56].

Основним документом, на підставі якого починається процес виведення з експлуатації основного засобу в даному випадку є Наказ про консервацію основних засобів. В додатку Е наведено розроблений нами внутрішній документ.

Отже, запропонований нами Акт щодо тимчасового виведення з експлуатації основного засобу під час воєнного стану стане корисним при документальному оформленні вимушеного простою, а Наказ про консервацію основних засобів допоможе правильно оформити початок даного процесу та аргументувати його необхідність.

Сучасний розвиток інформаційних технологій виробничих підприємств передбачає повну цифровізацію даних та адаптацію до електронного обліку, звітності, обміну податковою інформацією та етапами виробництва.

Використання інноваційних технологій у виробничій діяльності з обліку та оподаткування основних засобів може значно покращити ефективність та

точність управління цими активами. В умовах цифрової трансформації економіки існує безліч інноваційних технологій та підходів, які можуть бути використані для обліку та оподаткування основних засобів (рисунок 3.3).

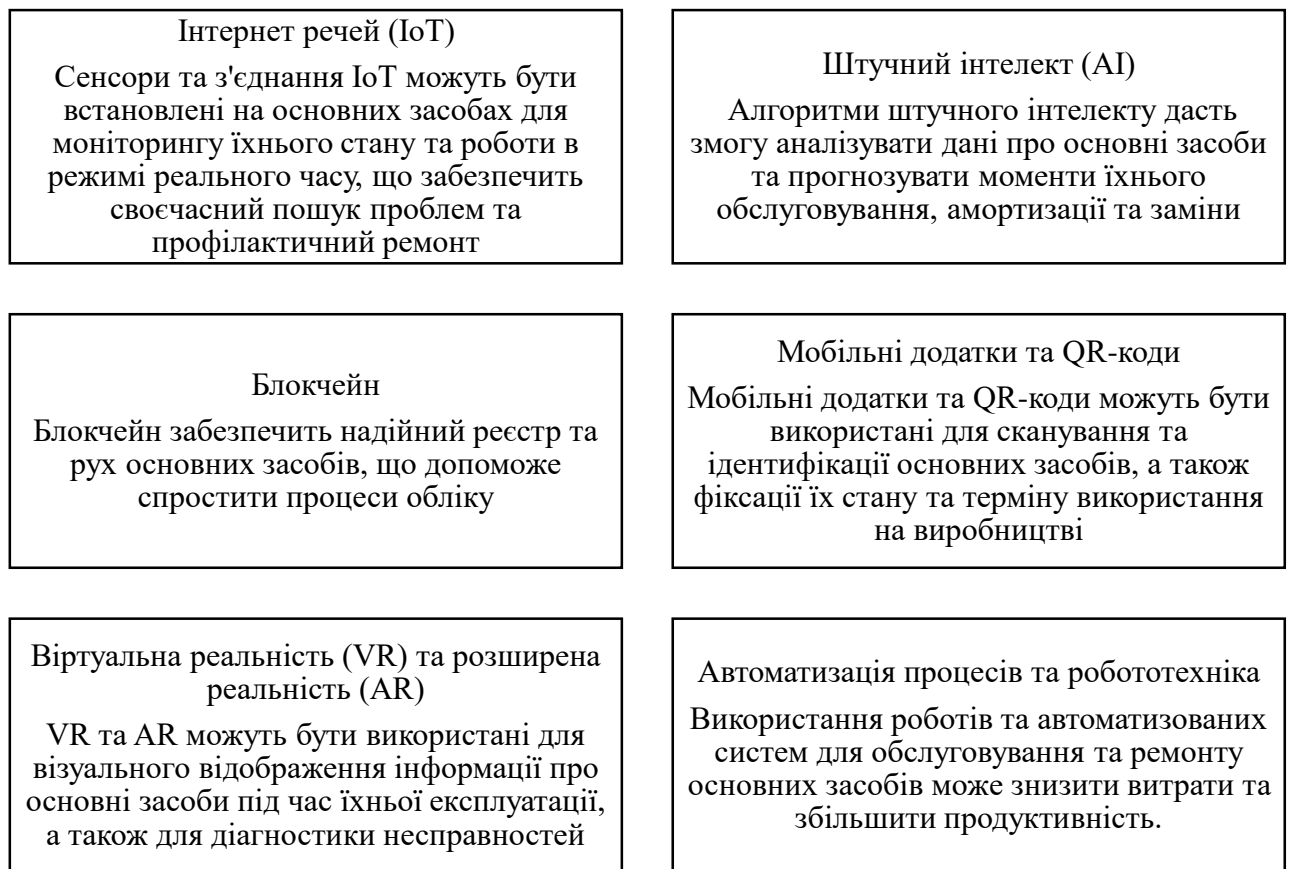

Рисунок 3.3 Інноваційні технології у виробничій діяльності з обліку та оподаткування основних засобів

Джерело: власна розробка автора.

Використання цих інноваційних технологій може допомогти виробничим підприємствам оптимізувати процеси обліку та оподаткування операцій із основними засобами, знизити витрати, підвищити надійність та загальну продуктивність.

Нами проведено дослідження на основі якого визначено переваги у використанні QR-кодів, зокрема, можливість інтеграції з бухгалтерськими програмами, що може бути використано для ефективного обліку основних засобів, а також відіграє важливу роль при їх інвентаризації (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1. – Переваги та недоліки у використанні QR-кодів для ефективного обліку основних засобів

Переваги	Недоліки
<p>Швидка ідентифікація QR-коди мають велику потужність зберігання інформації, що дозволяє включати в них різноманітну інформацію про основні засоби (ідентифікатор, параметри, дату введення в експлуатацію, вартість та інше)</p>	<p>Вартість впровадження Встановлення інфраструктури для використання QR-кодів може вимагати значних витрат, включаючи закупівлю спеціального обладнання, розробку програмного забезпечення та навчання персоналу</p>
<p>Зручний доступ до інформації Завдяки мобільним пристроям та спеціальним додаткам для сканування QR-кодів, інформація про основні засоби стає доступною для співробітників в будь-який момент. Це дозволяє швидко перевіряти стан та інші параметри основних засобів, завдяки чому, інвентаризація може бути проведена швидко і без помилок</p>	<p>Потреба у спеціальному обладнанні Для сканування QR-кодів потрібні спеціальні сканери або мобільні пристрої з відповідними додатками, що може створювати додаткову обтяжливість для підприємства</p>
<p>Можливість зберігання історії обслуговування QR-коди можуть містити інформацію про попередні ремонти, технічний стан та інші важливі аспекти основних засобів, за рахунок чого можна визначати оптимальний час для планового обслуговування чи заміни</p>	<p>Технічні проблеми QR-коди можуть страждати від технічних проблем, таких як пошкодження, забруднення або низька чіткість друку, що може ускладнити їхнє читання та збір інформації</p>
<p>Зменшення помилок та втрат Використання QR-кодів спрощує процес обліку та підвищує точність, оскільки ручне введення даних може призвести до помилок. Також це допомагає уникнути втрати основних засобів чи їх незаконного виведення з виробництва</p>	<p>Залежність від технології Використання QR-кодів передбачає наявність сучасної технології та вміння персоналу її використовувати, якщо технічна підтримка обмежена, це може створити труднощі</p>
<p>Можливість інтеграції з іншими системами Інформацію, отриману за допомогою QR-кодів, можна легко інтегрувати з іншими системами обліку та управління, що полегшує аналіз та прийняття рішень</p>	<p>Обмежене місцезнаходження об'єктів ОЗ QR-коди можуть бути зручними для сканування на місці, але вони можуть бути менш ефективними для активів, які знаходяться в віддалених чи важкодоступних місцях</p>
<p>Оновлення та інформація в реальному часі Інформацію, збережену в QR-кодах, можна легко оновлювати в реальному часі (наприклад, після проведення ремонту або заміни деталей, можна оновити інформацію про стан активу)</p>	<p>Конфіденційність даних Інформація, що міститься в QR-кодах, може бути конфіденційною, тому важливо забезпечити захист цієї інформації від несанкціонованого доступу</p>
<p>Боротьба з втратами та крадіжками QR-коди допомагають уникнути втрати основних засобів та їх незаконного виведення з підприємства, оскільки кожен актив може бути точно відстежений</p>	<p>Помилки в інформації Якщо інформація в QR-коді некоректно введена або оновлена, це може призвести до неточностей в обліку та управлінні активами</p>

Джерело: власна розробка автора.

Загалом, QR-коди спрощують процес інвентаризації, забезпечують точну та актуальну інформацію про основні засоби та допомагають зменшити ризики та втрати. Проте, їх успішне використання для цілей обліку основних засобів вимагає стратегічного планування та врахування всіх можливих ризиків та обмежень.

Основною перевагою є інтеграція QR-кодів з бухгалтерськими програмами, адже, можливість швидкого отримання даних про основні засоби дозволить керівництву підприємства генерувати звіти та аналізувати дані щодо їх стану, амортизації, ремонтів, консервації та інших аспектів, а також приймати більш обґрунтовані рішення стосовно управління ними.

На нашу думку, ведення обліку основних засобів з допомогою QR-кодів може бути здійснено за алгоритмом, що сприятиме покращенню точності і достовірності даних (рисунок 3.4).

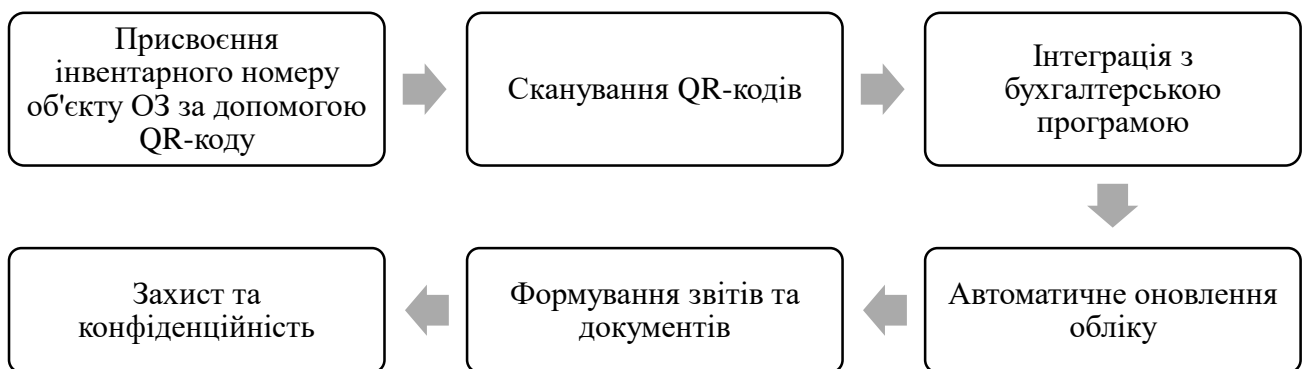

Рисунок 3.4 Алгоритм ведення обліку основних засобів з допомогою QR-кодів

Джерело: власна розробка автора.

Як бачимо на рисунку 3.4, кожному об'єкту основного засобу надається унікальний QR-код, який містить його назву, модель, номер, вартість, дату придбання. Далі, придбаний новий об'єкт ОЗ, а саме його QR-код сканується та інформація додається до бази даних бухгалтерської програми, у разі виконання операцій з основними засобами (наприклад, ремонт, переміщення, списання, консервація) – QR-код сканується для оновлення інформації.

На наступному етапі, за допомогою спеціального програмного інтерфейсу, QR-коди інтегруються з бухгалтерською програмою підприємства та при кожному скануванні відбувається автоматичне оновлення даних обліку.

Бухгалтерська програма веде облік стану та руху основних засобів, враховуючи операції з ними (амортизація, ремонт, переміщення, списання тощо) після чого генеруються звіти та документи первинного обліку.

На завершальному етапі застосовуються відповідні заходи безпеки для запобігання несанкціонованому доступу.

Загалом, вважаємо, що використання новітніх технологій в обліку та оподаткуванні щодо операцій з основними засобами може покращити продуктивність та ефективність діяльності виробничого підприємства, а також отримувати цінний інсайт щодо даного виду активу.

Висновки до розділу 3

1. Запропоновано вирішення проблем у веденні обліку операцій із основними засобами в період воєнного стану. Зокрема, розроблено внутрішній документ щодо тимчасового виведення з експлуатації основних засобів, який у разі податкової перевірки дасть змогу уникнути штрафних санкцій та форму Наказу про консервацію основних засобів, який є основним документом і на підставі якого починається процес виведення з експлуатації основного засобу.

2. Проведено дослідження інноваційних технологій у виробничій діяльності, з метою оптимізації процесів обліку та оподаткування операцій з основними засобами, на основі якого запропоновано використання QR-кодів та їх інтеграції з бухгалтерськими програмами підприємства, що дасть змогу отримувати цінний інсайт щодо інформації про основні засоби, генерувати звіти та аналізувати дані щодо їх стану, амортизації, ремонтів, консервації та інших аспектів, спростити процес інвентаризації, зменшити ризики та втрати, а також покращити продуктивність та ефективність діяльності виробничого підприємства.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи теоретичні і практичні питання обліку і оподаткування операцій із основними засобами, в роботі було зроблено наступні висновки:

1. Систематизація наукових досліджень з питань обліку і оподаткування операцій із основними засобами, дозволила пересвідчитись в актуальності теми в сучасному господарському середовищі. Наукові підходи до обліку та оподаткування основних засобів стають ключовими для підприємств у забезпеченні фінансової стабільності, дотримання законодавства та оптимізації податкового навантаження. Аналіз і систематизація наукових досліджень вказують на розвиток інноваційних методів обліку, використання новітніх технологій і впровадження ефективних податкових стратегій.

2. Дослідження нормативно-правового забезпечення обліку основних засобів виробничих підприємств підкреслює його важливість в умовах сьогодення. Нормативи та правила, встановлені національними та міжнародними стандартами обліку основних засобів мають вирішальне значення у дотриманні вимог фінансової та податкової звітності, порівняльна характеристика яких дозволяє підприємствам вчасно адаптуватися до нових вимог та запобігати можливим податковим ризикам. Відповідність нормативам також забезпечує довіру зацікавлених сторін і сприяє підвищенню ділової репутації підприємства.

3. Визначено, що наукові підходи вітчизняних вчених до обліку основних засобів є досить різноманітними та мають значний теоретичний та практичний потенціал. Зокрема, вітчизняні дослідники активно вивчають питання обліку, амортизації, оподаткування та управління основними засобами. Наукова спільнота активно долучається до розв'язання актуальних проблем обліку та оподаткування операцій із основними засобами виробничих підприємств, розробляючи нові та вдосконалюючи існуючі методи та підходи.

4. Проведено статистичну оцінку діяльності сільськогосподарських підприємств України, зокрема й тих, основним видом діяльності яких є змішане сільське господарство, визначено:

– сільськогосподарська галузь відіграє важливу роль в економіці України, сприяючи виробництву продуктів харчування для внутрішнього споживання. Питома вага реалізованої продукції у виробленій підприємств, основним видом діяльності яких є змішане сільське господарство, коливається від 112,81 % у 2015 році до 100,08 % у 2022 році, тобто зменшилась протягом періоду дослідження на 12,73 відсоткових пункти.

– змішане сільське господарство, яке поєднує рослинництво та тваринництво, дозволяє диверсифікувати виробництво та забезпечувати більш стабільні прибутки;

– вплив внутрішніх і зовнішніх чинників, таких як кліматичні умови, економічні та політичні фактори, суттєво впливають на результативність сільськогосподарських підприємств, сума чистого прибутку яких у 2022 році зменшилася на 16792,9 млн. грн або на 16,33 %, якщо порівнювати з 2015 роком;

– для забезпечення стійкості та розвитку сільськогосподарських підприємств важливо підвищувати виробництво продукції та забезпечувати її доступність, раціонально використовувати наявні ресурси, розширювати асортимент продукції, співпрацювати з іншими підприємствами та громадою для спільного вирішення проблем та подолання викликів тощо.

5. Визначено особливості обліку основних засобів виробничих підприємств, які є надзвичайно важливим елементом управління, тому особливої уваги в період воєнного стану потребує формування облікової політики в контексті даного питання, зокрема, розмежування основних засобів за класифікаційною групою, методи нарахування амортизації, строк корисного використання, ліквідаційна вартість об'єктів, порядок проведення переоцінки та критерій суттєвості.

6. Визначено особливості оподаткування операцій із основними засобами виробничих підприємств, які є складним і важливим аспектом у формуванні

фінансової стратегії підприємства. Ретельне вивчення податкового законодавства, а також його оптимізація, може допомогти підприємствам досягти фінансової стабільності та ефективності.

7. Проведено дослідження практичних аспектів щодо облікового забезпечення та оподаткування операцій із основними засобами на виробничих підприємствах в умовах воєнного стану, встановлено, що розробка нової та удосконалення існуючої документації, а також її правильне ведення є важливими аспектами в управлінні основними засобами, коли можуть виникати потреби в обліку шкідливих наслідків або реєстрації збитків.

8. Вдосконалено облікове забезпечення та оподаткування операцій із основними засобами виробничих підприємств через призму інноваційних технологій та підходів, зокрема, інтеграція інформації, отриманої за допомогою QR-кодів з бухгалтерськими програмами, дозволить зручно вести облік та генерувати звіти, що сприятиме підвищенню ефективності, точності та безпеки виробничих підприємств.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Даценко Г.В., Кудирко О.М., Лобачева І.Ф. Особливості обліку та внутрішнього контролю операцій з основними засобами підприємства. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. Вип. 15. 2023. С. 278-287.
2. Кухта К.О., Орошан Т.А. Класифікація основних засобів як важлива передумова їх обліку та аналізу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 21-22. С. 106–111.
3. Петренко А.Я., Попова В.Д. Організація обліку основних засобів та шляхи її вдосконалення. *Економіка і суспільство*. № 18. 2018. С. 994-1001.
4. Сафонік Н.П., Ватащук В.В. Підвищення ефективності відтворення та використання основних засобів підприємств транспортної галузі. *Економіка та суспільство*. Вип. 51. 2023. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-23> (дата звернення: 30.01.2023).
5. Усатенко О.В, Акастьолова А.Ю. Економічна сутність основних засобів. *Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітянські аспекти: Збірник наукових праць за матеріалами V Всеукраїнської науковопрактичної конференції (30-31 березня 2021 р.)*. Дніпро: НМетАУ, 2021. С. 150-154.
6. Фрайман А.В. Удосконалення організації обліку основних засобів в період карантину. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. № 2 (60). 2022. С. 68-81.
7. Шаровська Т.С. Сучасна проблематика обліку основних засобів. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. № 20. 2019. С. 543-549.
8. Яковишина Н.А., Яковенко К.А. Теоретичні основи обліку основних засобів. *Молодий вчений*. № 5 (57). 2018. С. 779-782.
9. Брадул О.М., Буркова Л.А., Шепелюк В.А. Податкові аспекти амортизаційної політики підприємства. *Вчені записки Університету «КРОК»*. № 3(63). 2021. С. 61–67.

10. Гамова О. В., Козачок І. А., Спіркач Т. А. Удосконалення обліку основних засобів та контролю за ефективністю їх використання у ТВО Олександрівського району. *Економіка та держава*. 2019. № 3. С. 102–106.

11. Колісник О.П., Приходько К.К. Облік і контроль основних засобів в умовах воєнного стану. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. № 7. 2023. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-09-03> (дата звернення: 01.02.2023).

12. Меліхова Т. О., Климова О. В. Удосконалення обліку та внутрішнього контролю списання основних засобів бюджетних установ для підвищення якості контролю та ефективності проведення ревізії. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 20. С. 30–36.

13. Павелко О. В., Романець О. В., Чабар Ю. О. Організація бухгалтерського обліку основних засобів підприємств та суб'єктів державного сектору: напрями удосконалення. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. № 4 (96). 2021. С. 245-267.

14. Проскуріна Н.М., Полякова К.В. Особливості документального оформлення результатів щорічної інвентаризації основних засобів. *Науково-практичний журнал «Регіональна економіка та управління»*. № 4 (30). 2020. С. 96-99.

15. Прохорова Л.І., Фостійчук А.С. Актуальні проблеми удосконалення управлінського обліку основних засобів в сучасних умовах за використанням інформаційних технологій. *Молодий вчений*. № 1 (77). 2020. С. 6-11.

16. Пчелинська Г.В. Облікова політика підприємства як чинник формування аналітичного інструментарію управління основними засобами. *Економіка та суспільство*. Вип. 39. 2022. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-27> (дата звернення: 11.02.2023).

17. Рибалко О.М., Уколова О.Г. Шляхи удосконалення організації обліку основних засобів. *ΛΟΓΟΣ. Мистецтво наукової думки*. № 7. 2019. С. 19-22.

18. Степаненко О.І. Документування операцій у процесі експлуатації основних засобів підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Вип. 24. Ч. 3. 2019. С. 86-94.

19. Скорнякова Ю.Б. Витрати на ремонт та поліпшення основних засобів: обліково-податковий аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. № 12. 2019. С. 37-42.

20. Стеців І.С., Кулик М.А. Особливості управління основними засобами на теплоенергетичних підприємствах. *Економіка та управління підприємствами*. Вип. 42. 2020. С. 205–210.

21. Колісник Н.А. Управління основними засобами на підприємствах переробної галузі: дис. ... к. е. н. : 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Запорізький національний університет. 2020. 328 с.

22. Гаврись М.О. Організація обліку та аналізу основних засобів на підприємствах України: автореф. дис. ... к. е. н. : 08.00.09 - Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Харківський державний університет харчування та торгівлі. 2021. 24 с.

23. Яцунська О.С. Організаційно-методичне забезпечення обліку основних засобів за стадіями життєвого циклу: автореф. дис. ... к. е. н. : 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Одеса: Одеський національний економічний університет, 2016. 21 с.

24. Овсюк Н.В., Афанас'єва І.І., Звірюк О.Р. Облік і оподаткування операцій з основними засобами в умовах МСФЗ та національного податкового законодавства. *Економічний простір*. № 180. С. 202-207.

25. Котенко Н.В., Карпенко Є.А. Класифікація основних засобів для цілей обліку. *Сталий розвиток: виклики та загрози в умовах сучасних реалій* : матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. (15 черв. 2023 р.). Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2023. С. 149.

26. Куровський В.Л. Класифікація основних засобів для потреб управління. *Modern problems of science, education and society. Proceedings of the 6th*

International scientific and practical conference. SPC "Sci-conf.com.ua". Київ, 2023. С. 484-486.

27. Податковий кодекс України 2 грудня 2010 року № 2755-VI. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 14.02.2023).

28. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : Наказ МФУ від 27.04.2000 р. № 92. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 14.02.2023).

29. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16) Основні засоби. *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text (дата звернення: 14.02.2023).

30. Хома С. В., Семчук Ю. В. Порівняльний аналіз визначення основних засобів за міжнародними та національними стандартами. *Modern problems of science, education and society. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference. SPC "Sci-conf.com.ua"*. Київ, 2023. С. 948-951.

31. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ МФУ від 30.11.1999 р. № 291. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 16.02.2023).

32. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів : Наказ МФУ від 30.09.2003 № 561. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text> (дата звернення: 16.02.2023).

33. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : Наказ МФУ від 02.09.2014 р. № 879. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 16.02.2023).

34. Гнатюк Т.М., Шкроміда В.В. Нормативна регламентація обліку основних засобів. *Вісник Прикарпатського університету. Економіка*. Вип. XV. 2020. С. 147-151.

35. Гевлич Л.Л., Бабій М.В. Облікова політика щодо основних засобів як фактор підвищення ефективності управління. *Економіка і організація управління*. № 2(34). 2019. С. 75-82.
36. Цебень Р.Л. Інтегрований підхід до інвентаризації основних засобів в електроенергетичних підприємствах України. *Збірник наукових праць Одеського національного економічного університету*. № 3-4. 2021. С. 86-92.
37. Косяк А.П. Основні засоби: поняття, класифікація, вартість, первинний облік і документальне оформлення комунальними підприємствами. *Комунальне господарство міст*. Вип. 148. Т. 2. 2019. С. 104-110.
38. Єрмолаєва М.В., Гладченко М.Л. Списання основних засобів: податкові аспекти. *Модернізація економіки: сучасні реалії, прогностичні сценарії та перспективи розвитку*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (27-28 квітня 2023 р., м. Херсон – м. Хмельницький). Херсон : Видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2023. С. 448-450.
39. Копчикова І.М., Кудирко О.В., Крупельницька І.Г. Амортизація основних засобів: воєнні особливості. *SWorldJournal*. Issue 19. Part 2. 2023. С. 33-37.
40. Дробязко С.І., Конопля М.О. Організація і методика обліку основних засобів підприємства та аналіз ефективності їх використання. *Вісник Університету «Україна»*. 2019. № 3 (24). URL: <https://economics.com.ua/s9-organizaciya-i-metodika-obliku-osnovnih-zasobiv-pidprijemstva-ta-analiz-efektivnosti-yih-vikoristannya>. DOI: [10.36994/2707-4110-2019-3-24-09](https://doi.org/10.36994/2707-4110-2019-3-24-09) (дата звернення: 01.03.2023).
41. Бойко Р.В., Воронко Р.М., Редченко К.І. Облікове забезпечення системи управління основними засобами підприємства: організаційний аспект. *Herald of Lviv University of Trade and Economics. Economic Sciences*. № 70, 2022. С. 13-19.
42. Кількість активних підприємств за регіонами України та видами економічної діяльності у 2020-2022 рр. *Державна служба статистики України*. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/kap/kap_u/arh_kap_u.html (дата звернення: 20.10.2023).

43. Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2015-2022 роках. *Державна служба статистики України.* URL:

https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/bud/ovb/ovb_u/ovbp_vyd_u.htm

(дата звернення: 20.10.2023).

44. Обсяги реалізованої продукції (робіт, послуг) суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності за 2019-2022 роки. *Державна служба статистики України.* URL:

https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/fin/osp/orps/orps_u/arch_orps_u.htm

(дата звернення: 21.10.2023).

45. Формування чистого прибутку (збитку) підприємств за видами економічної діяльності за 2020-2022 рр. *Державна служба статистики України.* URL:

https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2015/fin/fchpr/fchpr_u/arh_fchpr_ved_u.htm

(дата звернення: 22.10.2023).

46. Рентабельність операційної діяльності підприємств за видами економічної діяльності у 2021-2022 рр. *Державна служба статистики України.* URL:

https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2015/fin/fchpr/fchpr_u/arh_fchpr_ved_u.htm

(дата звернення: 23.10.2023).

47. Вартість основних засобів за видами економічної діяльності за 2019-2021 роки. *Державна служба статистики України.* URL:

https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ibd/voz/voz_u/arh_voz_u.htm (дата

звернення: 25.10.2023).

48. Наявність і рух матеріальних активів за видами економічної діяльності за 2019-2021 роки. *Державна служба статистики України.* URL:

https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/ibd/osn_zas/arh_mat_akt_za_ved_u.htm

(дата звернення: 25.10.2023).

49. Капітальні інвестиції за напрямками за видами економічної діяльності за 2020-2022 роки. *Державна служба статистики України.* URL:

https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/ibd/kin/kin_rik/arh_nved_u.htm (дата звернення: 25.10.2023).

50. Виробництво сільськогосподарської продукції в цьому році зменшиться на понад 2% — прогноз. Суспільне новини. URL: <https://suspilne.media/438651-virobnictvo-silskogospodarskoi-produkcii-v-comu-roci-zmensitsa-na-ponad-2-prognoz/> (дата звернення: 27.10.2023).

51. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : Наказ МФУ від 24.05.1995 р. № 88. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення: 10.11.2023).

52. Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії російської федерації : Постанова КМУ № 326 від 20.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.11.2023).

53. Методика визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією російської федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності : Наказ Міністерства економіки України та Фонду державного майна України № 3904/1223 від 18.10.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1522-22#Text> (дата звернення: 10.11.2023).

54. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві : Закон України № 466-IX від 16.01.2020 р. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-20#n1471> (дата звернення: 15.11.2023).

55. Бухгалтерські та податкові наслідки ліквідації основних засобів. *Платформа бухгалтерія «Головбух»*. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7392-lkvdatysya-spisannya-osnovnih-zasobv> (дата звернення: 18.11.2023).

56. Шадюк М.О. Консервація та виведення з експлуатації об'єктів основних засобів під час воєнного стану на сільськогосподарських підприємствах. *Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки*: матеріали XV Міжнар. наук.-практ. конф. (4 листопада 2023 р). / відп. ред. В.В. Чудовець. Вип. 17. Луцьк: ВІП Луцького національного технічного університету, 2023. С. 312-314.